

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยใน
โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการระดับ
ปฐมวัย ดังนี้

1. ปรัชญาและแนวความคิดของการศึกษาระดับปฐมวัย
2. นโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
3. ภารกิจการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
4. การบริหารงานโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด
5. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาและแนวความคิดของการศึกษาระดับปฐมวัย

แนวความคิดของนักการศึกษาคนสำคัญในอดีต ยังคงมีอิทธิพลต่อแนวความคิดการ
จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในปัจจุบัน และเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม สอดคล้อง
และสนองตอบความต้องการในการจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย ซึ่งแนวความคิดของนักการศึกษา
ที่สำคัญมีดังนี้

จอห์น อมอส คอมินิอุส (John Amos Comenius, 1592 - 1670 อ้างถึงใน ทรรษา
นิลวิเชียร, 2535: 3) ได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาในโรงเรียน เขาเชื่อว่าเด็กเป็นวัยที่ง่ายต่อ
การปั้น เด็กๆควรได้เรียนโดยการกระทำและเรียนโดยการเล่น การศึกษาเป็นกระบวนการที่เริ่ม
ตั้งแต่แรกเกิดและดำเนินต่อไปจนตลอดชีวิต

จอห์น ล็อก (John Locke, 1632 - 1704 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535: 3)
ความคิดของล็อก ซึ่งเปรียบเทียบเด็กเหมือนผ้าขาวมีอิทธิพลต่อการจัดการปฐมวัยศึกษาในปัจจุบัน
เขาเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากกว่าพันธุกรรม

ฌ็อง จาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau, 1712 - 1778 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ, 2539: 2) เขาเป็นคนแรกที่พรรณารค์เรื่องสิทธิของเด็กที่ว่า "เด็กก็คือเด็ก ไม่ควรปฏิบัติต่อเด็กเหมือนกับเด็กเป็นผู้ใหญ่ย่อส่วน" เขามีความเชื่อว่าเด็กทุกคนดีมาแต่กำเนิดเหมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ แต่สังคมทำให้แปดเปื้อน

โยฮัน เปสตาลอซซี (Johann Pestalozzi, 1746 - 1827 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ, 2539: 3) มีความเชื่อว่า การศึกษาต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นการพัฒนาตนเอง ครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ การสอนต้องให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ได้ลงมือค้นคว้าหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัส

โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen, 1771 - 1858 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535: 4) มีความเชื่อว่า การศึกษาจะต้องเริ่มในวัยเด็กเล็ก เด็กควรได้เลือกกิจกรรมเอง เน้นบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร ไม่มีการลงโทษ ใช้การเล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้

เฟรเดริค วิลเฮล์ม ฟร็อบเอล (Friedrich Wilhelm Froebel, 1782 - 1852 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535: 4) "บิดาของการอนุบาลศึกษา" มีความเชื่อว่า การเล่นเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การศึกษาจะเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและพัฒนาไปสู่สามธรรม ฟร็อบเอลได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลและสถาบันเพื่อฝึกหัดคหกรรมสตรีให้เป็นครูอนุบาลด้วย

มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori, 1870 - 1952 อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ, 2539:10) เด็กมีความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงควรมีเสรีภาพที่จะเลือกทำกิจกรรมใดๆตามความพร้อม ความสนใจของตนเองและรับผิดชอบต่องานของตนเอง ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะเวลาที่เด็กต้องการ สุขภาพอนามัยเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็ก ครูจะต้องหมั่นตรวจตราและศึกษา

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1859 - 1952 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535: 6) เป็นผู้นำแนวคิดการศึกษาแบบก้าวหน้า เขาเชื่อว่า การศึกษาควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตปัจจุบันของเด็ก มิใช่เพียงแต่การเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต เน้นการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เรียนโดยประสบการณ์ตรงและการทดลอง

ฌ็อง เปียเจท์ (Jean Piaget, 1896 - 1980 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535: 6) เป็นผู้นำคนสำคัญคนหนึ่งในการศึกษาพัฒนาการเด็กและการจัดการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีขั้นตอนพัฒนาการทางสติปัญญาของเขาได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในการศึกษาเด็ก

กล่าวโดยสรุป นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเด็ก เด็กควรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการกระทำและโดยการเล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ เด็กต้องการความรักและความอบอุ่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับปฐมวัย จึงได้ยึดแนวความคิดและปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการจัดแนวประสบการณ์ให้กับเด็กให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามควรแก่วัย ดังที่รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

นโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
วัตถุประสงค์

ข้อที่ 1 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการพื้นฐานที่ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีครอบครัว เด็กแรกเกิดควรได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องอันเป็นการศึกษาของเด็กตั้งแต่ปฐมวัยเรื่อยมาจนถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางโดยเท่าเทียมกัน

เป้าหมาย

ข้อที่ 1 เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาก่อนปี พ.ศ. 2544 และขยายปริมาณการเข้ารับบริการการศึกษาระดับปฐมวัยของเด็กปฐมวัย (3 - 5 ปี) จากร้อยละ 60 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ในปี พ.ศ. 2544

แนวทางและมาตรการ

1. ขยายบริการการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยโดย

- 1.1 จัดกิจกรรมหรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว การวางแผนครอบครัว วิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องเหมาะสมแก่คู่สมรส พ่อแม่และสมาชิกของครอบครัว ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาประสานและร่วมมือกับสื่อมวลชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องอีกทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์ทางสังคม เพื่อให้เกิดการตระหนักว่าการลงทุนพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้ เป็นการลงทุนชั้นพื้นฐานที่สำคัญที่จะเอื้อให้การพัฒนาในช่วงวัยต่อไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น
- 1.2 รัฐและองค์กรทางสังคมสนับสนุนให้เด็กได้รับอาหารหลักอาหารเสริมและนมอย่างเพียงพอและมีคุณภาพโดยมีมาตรการเสริมเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่อยู่ ในภาวะทุพโภชนา และเด็กที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

- 1.3 ส่งเสริม สนับสนุนการเตรียมความพร้อมอย่างมีมาตรฐานแก่เด็กปฐมวัย
ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยดำเนินการเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่าง
หน่วยงาน รัฐ ชุมชน และครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสให้
ได้รับบริการแบบไร้เปล่า(สำนักนายกรัฐมนตรี, 2539: 60-62)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)

ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

- ข้อที่ 1** เพื่อให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 4 - 6 ปี มีโอกาสได้รับการพัฒนาทางด้าน
ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพ
มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับการศึกษา
ภาคบังคับ

นโยบายและมาตรการการศึกษาก่อนการศึกษาภาคบังคับ

นโยบาย

- ข้อที่ 1** ขยายบริการการจัดการศึกษาระดับก่อนการศึกษาภาคบังคับให้ครอบคลุม
ทุกพื้นที่ให้กับเด็กที่มีอายุ 3 - 5 ปี ได้รับการพัฒนาความพร้อมทุกด้าน
ตามหลักสูตรอนุบาล 2 ปี และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
กำหนดพื้นที่และเป้าหมายที่รับผิดชอบ

มาตรการ

- ข้อที่ 1** ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่และชุมชนเพื่อร่วมกันกำหนด
เขตบริการของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน
- ข้อที่ 2** สำรวจข้อมูลจำนวนประชากรแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ที่อยู่ในเขตบริการ
ของโรงเรียน
- ข้อที่ 3** เปิดขยายชั้นเรียนและห้องเรียนเพิ่มขึ้นรวมทั้งปรับปรุงหลักสูตร
แนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการให้โอกาสแก่เด็กวัยก่อนการศึกษาภาคบังคับ
ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง
- ข้อที่ 4** จัดสรรงบประมาณด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้โรงเรียน
สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาความพร้อมได้ตามเกณฑ์มาตรฐานระดับ
ปฐมวัย รวมทั้งจัดปัจจัยที่จำเป็นสำหรับนักเรียนขาดแคลน เช่น เสื้อผ้า
อาหารกลางวัน อาหารเสริม เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่างๆ
- ข้อที่ 5** ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดมีอำนาจในการกำหนดรูปแบบ
วิธีดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเพื่อให้สามารถจัดบริการให้
กับเด็กได้อย่างเหมาะสม

นโยบาย

ข้อ 2 เร่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามศักยภาพ และเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับโดยเน้นการปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดพัฒนากระบวนการคิดและการประสานสัมพันธ์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กภายในครอบครัว

มาตรการ

- ข้อที่ 1 จัดกิจกรรมตามแนวการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้าของ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
- ข้อที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงในด้านการพัฒนากระบวนการคิด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้ประสาทสัมผัส และการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
- ข้อที่ 3 จัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อม
- ข้อที่ 4 จัดบริการอาหารกลางวัน อาหารเสริม รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันการขาดสารอาหารให้กับนักเรียนทุกคน
- ข้อที่ 5 จัดกิจกรรมเพื่อประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ภารกิจการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบจัดการอนุบาลศึกษาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 โดยจัดในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดซึ่งรับโอนมาจากกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2527 เปิดสอนชั้นเด็กเล็กหลักสูตร 1 ปี ก่อนเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเปิดในโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชนบท

พ.ศ. 2529 ขยายการจัดอนุบาลศึกษาหลักสูตร 2 ปี สู่ชนบทตามโครงการอนุบาลชนบท โดยเริ่มจากพื้นที่เป้าหมาย 38 จังหวัดและขยายออกมากขึ้นตามลำดับ

พ.ศ. 2535 ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มีนโยบายให้รัฐจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ หน่วยงานหลักของรัฐที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการ

ประถมศึกษาแห่งชาติ เปลี่ยนจากการจัดแบบชั้นเด็กเล็ก 1 ปี เป็นแบบชั้นอนุบาล 2 ปี จากที่เคยมีโครงการเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย คือ โครงการอนุบาลชนบทที่เปลี่ยนเป็นจัดครอบคลุมทุกพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา, 2541: 120-121)

และให้ดำเนินการจัดอนุบาล 3 ขวบ เพื่อเป็นการทดลองใน 5 ภูมิภาค คือ โรงเรียนอนุบาลตามเสนา โรงเรียนอนุบาลนครนายก โรงเรียนอนุบาลแพร่ โรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ และโรงเรียนอนุบาลชุมพร ซึ่งได้ดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (สพช., 2540: 4)

พ.ศ. 2537 เริ่มใช้เกณฑ์มาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษาเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการอนุบาลศึกษาของโรงเรียน

พ.ศ. 2538 เริ่มใช้เกณฑ์การจัดตั้ง จัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์มาตรฐานและขนาดโรงเรียน

พ.ศ. 2539 ตามแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยกำหนดนโยบาย ที่จะบริการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุ 3 - 5 ปี ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเน้นการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจสังคม และสติปัญญาของเด็กเป็นสำคัญ (สพช., 2540: 4) จึงขยายชั้นอนุบาลจาก 2 ปีรับเด็ก 4 - 6 ขวบ เป็น 3 ปี รับเด็กตั้งแต่ 3 - 6 ขวบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา, 2541: 120-121)

รูปแบบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบที่ 1 หลักสูตรอนุบาล 1 ปี เด็กที่เข้าเรียนต้องมีอายุ 5 ปีบริบูรณ์ ถึง 6 ปี หรือมีอายุก่อนเกณฑ์ภาคบังคับ 1 ปี
2. รูปแบบที่ 2 หลักสูตรอนุบาล 2 ปี ประกอบด้วยชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 เด็กที่เข้าเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ต้องมีอายุ 4 ปีบริบูรณ์ ถึง 5 ปี
3. รูปแบบที่ 3 หลักสูตรอนุบาล 3 ปี ประกอบด้วยชั้นอนุบาล 3 ขวบ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 เด็กที่เข้าเรียนชั้นอนุบาล 3 ขวบต้องมีอายุ 3 ปีบริบูรณ์ ถึง 4 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับปฐมวัยมาก จึงได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา: ทศวรรษที่สองของอนุบาลชนบท (พ.ศ. 253- 2548) โดยมีหลักการ แนวคิด ปรัชญา และจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (สพช., 2538: 5-8)

หลักการ/ปรัชญา

มีความเชื่อว่าเด็กปฐมวัยเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญของประเทศ การอบรมเลี้ยงดูสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ จะเป็นพื้นฐานที่ดีของชีวิตและเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลสำหรับอนาคตของประเทศบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาระดับปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตถึงขีดสุดของศักยภาพ เตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้และชีวิต

คุณลักษณะเฉพาะ

คุณลักษณะมุ่งปลูกฝังเสริมสร้างกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม คุณธรรมจริยธรรม วิถีชีวิตไทย สิ่งแวดล้อม และค่านิยมเสมอภาค

โครงสร้างการบริหาร

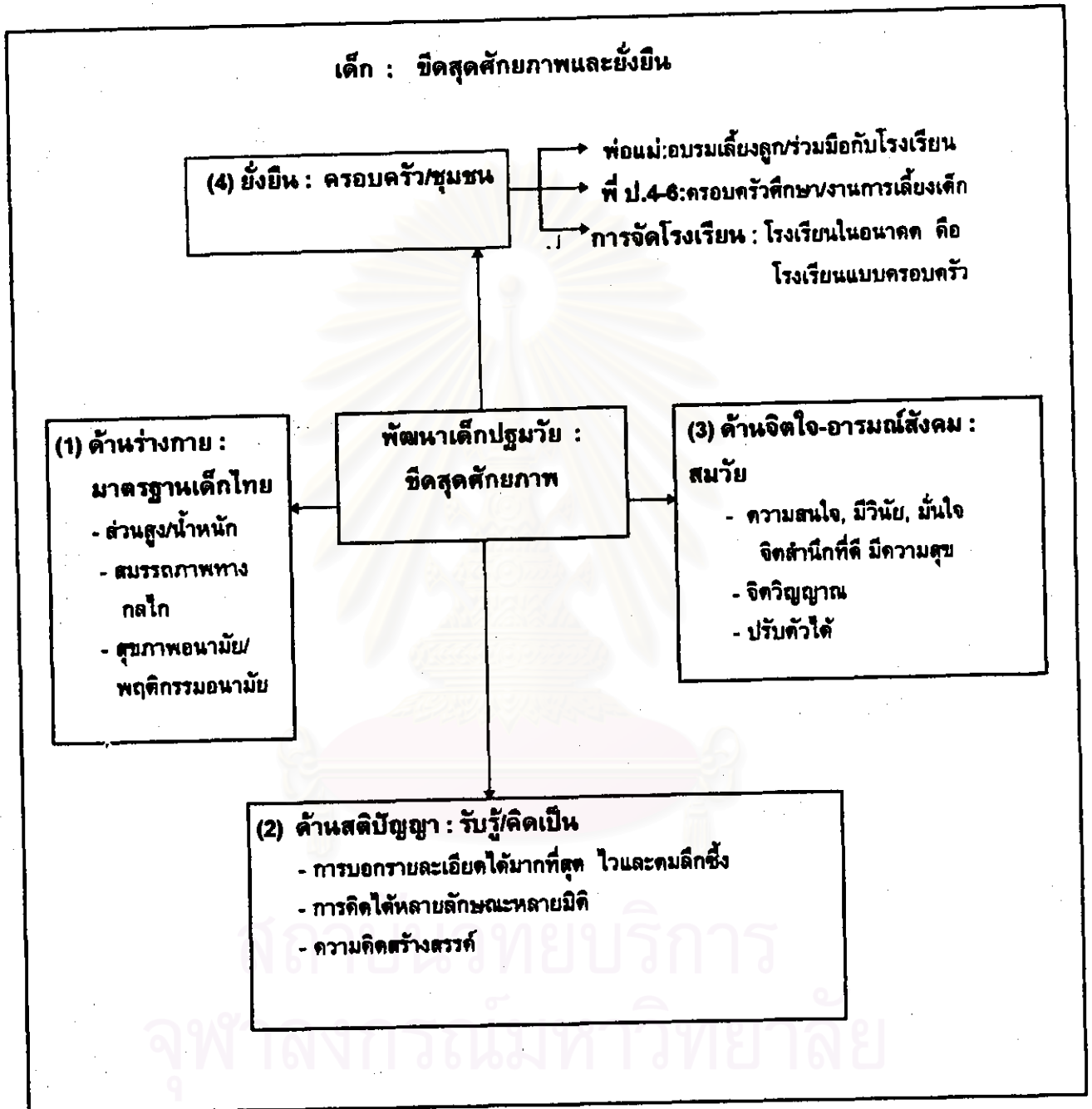
โครงสร้างการบริหารงานการศึกษาระดับปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 หน่วยงาน

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
4. โรงเรียน

จะเห็นได้ว่า การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นภารกิจและหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียม

หลักการและแนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 : หลักการแนวคิดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ระดับก่อนประถมศึกษา:ทศวรรษที่ 2 ของอนุบาลชนบท
(พ.ศ. 2539-2548). (กรุงเทพฯ: การศาสนา, 2538)

การบริหารงานโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด

โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด เป็นโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่จัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาและฝึกฝนอบรมแก่เด็กวัยอนุบาลศึกษาก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาภาคบังคับโดยจัดตั้งเพื่อเป็นโรงเรียนตัวอย่างและเพื่อการวิจัยโดยจัดตั้งจังหวัดละ 1 โรงเรียน ยกเว้น จังหวัดพิจิตรมี 2 โรงเรียน และกรุงเทพมหานครมี 4 โรงเรียน ปัจจุบันจึงมีโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด จำนวน 80 โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาล ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ.2525-2529) ดังนี้ (สปข., 2524: 4 อ้างถึงใน กอบกมล พรพมา, 2529: 2)

1. จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในรูปของอนุบาลศึกษา ซึ่งกำหนดไว้ 2 ปี เพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนสังกัดอื่น
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6
3. ทดลองรูปแบบการจัดโรงเรียนอนุบาล ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนและการอบรมเลี้ยงดู
4. ให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานอื่นๆ ในการฝึกอบรมเลี้ยงเด็ก
5. สาธิต นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

และตามมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 7 กันยายน 2529 ให้โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดทุกจังหวัดเป็นศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการการประถมศึกษาจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยของจังหวัด (สปข., 2540: 8) ดังนี้

1. เป็นแหล่งวิชาการและศูนย์ข้อมูลสนับสนุนการ จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
2. พัฒนาบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา
3. นิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
4. ทำการวิจัยทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
5. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ
6. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดนั้น ในฐานะที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีขอบข่ายการบริหารงานตามขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 4) ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

จากขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 6 งานนั้น การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ ให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ เนื่องจากผลสำเร็จของการจัดการศึกษา คือ นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งก็คือหัวใจสำคัญของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด นอกจากจะบริหารงานโรงเรียนตามขอบข่ายงานบริหารทั้ง 6 งานแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้วย ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักบริหารการศึกษาให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ฟีลด์ (Fisk, 1957 อ้างถึงใน ศจิทร พจนานาน, 2536: 9) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียน ตั้งแต่การปงถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียน โดยคำนึงถึงบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนเป็นพื้นฐาน รวมถึงการประเมินผลโปรแกรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

กัญญา สาร (2528: 324) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อุทัย ธรรมเดโช (2531: 76) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด หรือการบริหารที่ให้พลเมืองมีความรู้ มีคุณธรรม สามารถประกอบสัมมาชีพ ดำรงตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

กิติมา ปรีดีดิถก (2532: 47) ได้ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 16) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลดีกับเด็กมากที่สุด

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญ เพราะเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในทุกด้านทั้งทางหลักสูตร การจัดประสบการณ์ การกำกับติดตามและนิเทศ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ เพราะเป็นงานหลักที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษามรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (มจร., 2537: 8)

ภิญโญ สาธร (2528: 324) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า ผู้บริหารการศึกษา หรือครูใหญ่ทุกคนควรจะเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 15-16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ คือ งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา มาตรฐานและคุณภาพของการศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ และจะเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 4) กล่าวว่า งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ และตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบรู้จัก ปรับปรุงตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำของครูตํานานวิชาการได้

จากการศึกษาของสมิธและคณะ (Smith and others , 1981 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535: 15-16) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบริหารบุคคล ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ แม้จะมีความสำคัญ เช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา

นักบริหารและนักการศึกษาหลายท่านให้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

มิเลอร์ (Miller, 1965: 175) ได้กล่าวถึงงานวิชาการประกอบด้วย สิ่งสำคัญ 4 อย่างคือ

1. การจัดโปรแกรมการเรียน
2. การปฏิบัติตามโปรแกรม
3. การติดตามการเรียนการสอน
4. การจัดบริการการสอน

พนัส หันนาคินทร์ (2524: 62) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ คือ

1. งานด้านเกี่ยวกับตัวครู
2. งานด้านเกี่ยวกับตัวนักเรียน
3. งานด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน
4. งานด้านการจัดหาอุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. งานด้านเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน

กิติมา ปริศิตติก (2532: 58) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 6 ประการ คือ

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน
4. สื่อการสอน
5. การปรับปรุงการเรียนการสอน
6. วัดและประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 17-19) กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ 4 งาน ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. การจัดทำแผนงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538: 4) กำหนดขอบข่ายและแนวทางในการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศภายใน
7. งานประชุมมอบกรมทางวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2538: 85) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. เรื่องหลักสูตร และการจัดการในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการและหลักเกณฑ์การบริหารหลักสูตร
2. เรื่องการสอน การบริหารการสอน และการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ บรรลุหลักการและจุดหมายของหลักสูตร
3. เรื่องกิจกรรมนักเรียน และการบริหารกิจกรรมนักเรียนให้เสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. เรื่องต่อกับกิจกรรมการเรียนการสอนและงานห้องสมุดเพื่อเสริมหรือสนับสนุนการเรียนการสอนตามส่วนต่างๆตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และช่วยให้ครูมีความรู้ที่ก้าวหน้ากว้างขวาง และทันสมัยอยู่เสมอ

5. เรื่องการวัดผลประเมินผลการศึกษาตัวเด็กหรือของตัวผู้เรียน และการประเมินมาตรฐาน หรือการประเมินผลสำเร็จของงานทางวิชาการของโรงเรียนโดยส่วนรวมทั้งโรงเรียน

6. เรื่องการจัดการนิเทศการศึกษา (Instructional Supervision) และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) สำหรับครู และสำหรับบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆของโรงเรียน วิชาการของโรงเรียน

จากขอบข่ายงานวิชาการที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นว่าขอบข่ายของงานวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดจะครอบคลุมงานด้านต่างๆที่นักวิชาการ ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการครอบคลุมงาน 7 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศภายใน
7. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

1. งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

นักวิชาการได้กล่าวถึงหลักสูตรของเด็กระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

ชูเมคเกอร์ (Shoemaker, 1995: 17-18) ได้กล่าวถึงหลักสูตรสรุปได้ดังนี้ หลักสูตรที่ดีควรมีความหลากหลาย ผู้บริหารและครูผู้สอนควรที่จะศึกษาเรื่องปรัชญา ความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถปรับกิจกรรม เนื้อหาความรู้ทางวิชาการ หรือวิธีการให้เหมาะสมกับเด็ก การพัฒนาโปรแกรมหลักสูตรประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรม
2. การจัดเนื้อหาวิชา
3. ทักษะกระบวนการ

บริเวอ์ (Brewer, 1995 : 106-135) ได้กล่าวถึงหลักสูตรระดับปฐมวัย สรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ แผนงานประสบการณ์เรียนรู้ หลักสูตรต้องสามารถให้ทางเลือกที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมการศึกษา แผนงานประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นต้น
2. หลักสูตรสามารถที่จะสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความคิดรวบยอด และความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล
3. ลำดับขั้นการวางแผนหลักสูตร คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวิเคราะห์ทางเลือก การเลือกออกแบบหลักสูตร การสร้างหลักสูตร และการออกแบบการประเมินผล
4. ครูผู้สอนต้องเลือกเนื้อหาและกิจกรรม เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้เพื่อการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ
5. การวัดและประเมินผลต้องให้เหมาะกับอายุ และระดมการพัฒนาการของเด็ก และครูต้องวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล ครูต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็กเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กสามารถเลือกโปรแกรมด้วยตนเอง

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษากล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับความต้องการ อายุ และพัฒนาการของผู้เรียน หลักสูตรที่ดีควรมีความหลากหลายให้เด็กสามารถเลือกกิจกรรมได้และครูสามารถปรับเนื้อหา กิจกรรมและวิธีการให้เหมาะสมกับเด็ก

การนำหลักสูตรไปใช้

วินัย สมมิตร และคณะ (2527: 394) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มเหล่านั้นไปปฏิบัติให้เกิดผล รวมถึงการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 142) ได้กล่าวไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรนั้นๆ ก็ไม่มีความหมาย

สรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

แนวการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย (หลักสูตร) สำหรับเด็กวัย 3-6 ปี

แนวการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย หมายถึง หลักสูตรระดับปฐมวัย ขอบข่ายและเนื้อหาของแนวการจัดประสบการณ์ ไม่ได้แบ่งออกเป็นรายวิชา แต่กำหนดหลักการจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน ให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสม สอดคล้องกับวัย พัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อให้มีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงอายุเป็นหลัก ไม่มุ่งให้เด็กอ่านเขียนหรือท่องจำเนื้อหา

สาระสำคัญของการจัดแนวประสบการณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี ซึ่งจะเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และให้แนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ส่วนที่ 2 เป็นแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3-6 ปี มีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักการในการจัด

1.1 จัดให้แก่เด็กอายุ 3 - 6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

1.2 จัดในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กผ่านกิจกรรม

การเล่นที่เหมาะสมแก่วัย

1.3 มุ่งให้เด็กมีความสมบูรณ์ในพัฒนาการทุกๆด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่ต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1.3.1 พัฒนาการรับรู้

1.3.2 พัฒนาการสื่อสารโดยการฟัง พูด (ภาษาท่าทางและภาษาพูด)

1.3.3 รักเป็น (รักตัวเอง รักผู้อื่น รักสิ่งแวดล้อม ฯลฯ)

1.3.4 มีการตัดสินใจดี

1.3.5 รู้จักคิดก่อนทำกิจกรรม

1.3.6 มีความคิดสร้างสรรค์

1.3.7 มีคุณธรรม

1.4 จัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอนแทนการสอนเป็น

รายวิชา

1.5 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดำเนินการให้เด็กได้พัฒนาเต็มความสามารถของแต่ละคน โดยจัดกิจกรรมเสรีให้เด็กได้เลือกทำตามความสนใจและความสามารถ

1.6 มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

2. จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดี เจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2.2 เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 2.3 เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัยของตนเอง
- 2.4 เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
- 2.5 เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักษาสาธารณสมบัติ รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

เห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมและท้องถิ่นที่อาศัยอยู่

- 2.6 เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

- 2.7 เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถ และได้รับการตอบสนองตามความ

ต้องการพื้นฐาน

- 2.8 เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายได้เหมาะสมกับวัย

2.9 เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กต้องมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้ โดยการเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่วไม่ว่าจะเป็นเดิน วิ่ง กระโดด ใช้มือรับสิ่งของ ตัดกระดาษ วาดภาพ ใช้เชือกร้อยวัสดุขนาดเล็ก ใหญ่ได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

เด็กต้องมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีเหตุผล มีความร่าเริงแจ่มใส มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การรับบทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักเลือกเล่น และทำงานที่ตนชอบ ชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น และมีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออก นอกจากนี้เด็กต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ การรักเพื่อน รักสัตว์เลี้ยง ไม่หยิบยืมของผู้อื่นมาเป็นของตนและรู้จักอดทน รอคอย

พัฒนาการด้านสังคม

เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งเรื่องการทำความสะดวก ร่างกาย รับประทานอาหาร แต่งตัว เล่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ได้แก่ การเล่นร่วมกับเพื่อน รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามกฎ ข้อตกลงง่าย ๆ มีมารยาท ตั้งใจทำงานและรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี นอกจากนี้เด็กจะต้องรู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

เด็กต้องมีความสามารถในการรับรู้ ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ มีการเตรียมความพร้อมด้านภาษา และคณิตศาสตร์ เพื่อให้สามารถเรียนรู้วิชาการต่างๆในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ดี โดยเด็กจะสามารถสนทนา ซักถาม ได้ตอบกันได้เข้าใจ เล่นบทบาทสมมติได้ รู้จักและเขียนชื่อตัวเองได้ จำนวนสิ่งของตามสี รูปทรง ขนาด รู้จักใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 รู้ค่าของจำนวน และตัดสินใจเรื่องง่ายได้

3. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยืดอายุเป็นหลัก ได้แก่

- 3.1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 - 4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 1 ขวบ หรืออนุบาล 3 ขวบ
- 3.2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 - 5 ปี อาจเรียกชื่อแต่ละกลุ่มว่า อนุบาล 2
- 3.3 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 - 6 ปี อาจเรียกชื่อว่า อนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก

4. ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้เด็ก 1 - 3 ปีการศึกษาโดยจัดสัปดาห์ละไม่เกิน 5 วัน

5. โครงสร้างเนื้อหา

กำหนดเนื้อหาไว้เป็นหัวข้อและมีแนวคิดประกอบ มี 9 เรื่อง คือ ตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนของเรา บุคคลต่างๆ วันสำคัญ ธรรมชาติรอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคมและการสื่อสารและสิ่งรอบๆตัวเรา เนื้อหาเหล่านี้มีไว้เพื่อใช้ประกอบในการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่พึงประสงค์ ครูอาจสอนครบหรือไม่ครบก็ได้หรือครูอาจเพิ่มเติม ตัดทอนได้ตามความเหมาะสม

6. แนวการจัดกิจกรรม

6.1 จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ (เนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งสามารถจัดเพื่อส่งเสริมทักษะด้านต่างๆได้อย่างผสมกลมกลืน) โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน

6.2 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อสนองต่อความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

6.3 จัดกิจกรรมการเล่นที่หลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเล่นตามความสนใจ

6.4 จัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลางโดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

6.5 จัดกิจกรรมที่มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เคลื่อนไหวและสงบ

6.6 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

6.7 จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเองต่อส่วนรวม มีความรักธรรมชาติและรักท้องถิ่น

6.8 ให้เด็กมีนิสัยรักการทำงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

6.9 จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ หรือ ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆให้เด็กมีโอกาสเล่นร่วมกับผู้อื่น

6.10 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้มีความอบอุ่นและเป็นกันเอง เน้นให้เด็กมีความสุขในการร่วมกิจกรรม

7. การวัดและประเมินพัฒนาการ

การวัดและการประเมินพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ดูผลงาน การสนทนา ชักถาม การประเมินพัฒนาการควรทำหลายๆครั้งจนได้ผลสรุปที่ชัดเจน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินได้หรือตก

การนำแนวการจัดประสบการณ์ไปใช้

แผนการจัดประสบการณ์ (แผนการสอน)

การสอนเด็กไม่ว่าจะเป็นวัยใด จำเป็นต้องมีการวางแผนการสอนล่วงหน้า นิยมเรียกกันว่า จัดทำแผนการสอน เพื่อให้การสอนได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด แต่การวางแผนการสอนสำหรับ

เด็กระดับปฐมวัย เรียกว่า แผนการจัดประสบการณ์ นอกจากการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์แล้ว ควรมีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดและเตรียมการประเมินผล ไว้ด้วย

แผนการจัดประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยกิจกรรมที่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ การเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ การเล่นตามมุม กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเล่น กลางแจ้ง เกมการศึกษา และกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในตารางประจำวัน ได้แก่ การเล่านิทาน การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง การทัศนศึกษา การปฏิบัติกรทดลอง และการเตรียม เด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก)

ตอนที่ 2 แผนการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย หน่วยการจัดประสบการณ์ต่างๆตลอดปี การศึกษา ในแต่ละหน่วยจะมีรายละเอียดของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

ตอนที่ 3 รายการประสบการณ์และเนื้อหาของแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งจะกล่าวถึง พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ที่ปรากฏในแต่ละหน่วยการจัดประสบการณ์จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไป ใช้ในการปรับหรือปรับเปลี่ยนหน่วยการจัดประสบการณ์ในระดับท้องถิ่นหรือโรงเรียน และสิ่งที่คำนึงถึง เมื่อมีการปรับเปลี่ยนหน่วยการจัดประสบการณ์ สิ่งที่จะต้องคงไว้ตามเดิม คือ จุดประสงค์ทาง ทัศนศาสตร์ ทั้งนี้เพราะได้เรียงลำดับความยากง่ายไว้แล้ว

เนื่องจากการศึกษาในระดับนี้มิได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ฉะนั้น หลักสูตรที่มีจึงเป็น เพียงแนวทางของการจัดประสบการณ์ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการพัฒนาเด็กใน ระดับปฐมวัย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีนำหลักสูตรไปใช้ให้สามารถปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับ สถานภาพของเด็ก สภาพแวดล้อม งบประมาณ ชุมชน วัฒนธรรม ฯลฯ ในท้องถิ่นของคน ทั้งนี้ โดยยึดเด็กเป็นหลักในการปรับปรุงหลักสูตร หรือแนวการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

พัฒนา รัชพงศ์ (2540: 11-19) ได้กล่าวถึงเรื่องของโครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาก่อนประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นตามโครงสร้าง หลักสูตรซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ และข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานโดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบขึ้นด้วยการศึกษาข้อมูล ร่างหลักสูตร และ ประเมินผลหลักสูตร ดังต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย มีโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย ทฤษฎีต่างๆ และข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการ ประกอบด้วย

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซด กิเซด (Gesell) มีความเชื่อว่าพัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างมีแบบแผนและเป็นขั้นตอน ควรปล่อยให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ และการเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหว การปรับตัว ภาษา สังคม และบุคคลรอบข้าง ในการจัดการศึกษาจะเน้นการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมสร้างสรรค์ เกมการศึกษา กิจกรรมวงกลม ทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม เพื่อการพัฒนาสังคมและปรับตัวกับบุคคลรอบข้าง

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการของฟรอยด์ ฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่าประสบการณ์ในวัยเด็กจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของคนเราเมื่อโตขึ้น ในการจัดการศึกษาครูในระดับปฐมวัยควรเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดกิจกรรมให้เด็กควรจัดเป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก สิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนมีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือไม่พึงประสงค์ของเด็กในบางครั้งเกิดจากการเลียนแบบสามารถแก้ไขได้ แต่ควรเป็นวิธีการที่นุ่มนวล เด็กไม่เกิดการตั้งแค้น

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน อีริกสัน (Erikson) ให้ความสำคัญที่วัยของเด็ก ขั้นตอนการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเด็ก ในการจัดการศึกษาให้เด็กระดับปฐมวัยนี้ จึงเน้นการจัดกิจกรรมที่เด็กได้ประสบความสำเร็จและพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของห้องเรียนต่อเพื่อนฝูง และต่อครู การช่วยเหลือตัวเอง และการจัดกิจกรรมโดยผ่านการเล่น

1.4 ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจท์ เพียเจท์ (Piaget) เชื่อว่าพัฒนาการทางด้านเขาวินปัญญาของเด็กๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก และลำดับขั้นตอนการพัฒนาของเด็กระดับปฐมวัย คือ ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (อายุ 0-2 ปี) และขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (อายุ 2-7 ปี) ในการจัดการศึกษาจึงต้องจัดกิจกรรมให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการเรียนรู้

2.1 ดิวอี้ (Dewey) ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้โดยการกระทำ กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ช้าแล้วช้าเล่า มีหลากหลายตามความสนใจของเด็กเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้

2.2 สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อในการให้แรงเสริม การจัดกิจกรรมให้เด็กไม่ควรแข่งขันควรให้เด็กได้ประสบกับความสำเร็จ ได้รับการชมเชย และชื่นชมกับความสำเร็จของตนเอง

2.3 กลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt) เชื่อว่า การเรียนรู้ที่นึกเกิดภาพรวมก่อนแล้วจึงแยกแยะเป็นรายละเอียดค่อยๆ ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมมักจะทำให้เด็กเห็นภาพรวมก่อน

3. ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับ

3.1 ลักษณะของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

3.2 ความก้าวหน้าของการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ ความร่วมมือ และความ

ต้องการรับบริการการศึกษาของผู้ปกครอง

3.3 ความเจริญเติบโตของประชากร

3.4 การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบของครอบครัว

3.5 ความเจริญของการคมนาคม สื่อสาร และเทคโนโลยีใหม่

3.6 การโยกย้ายเข้าสู่ชุมชนเมือง

3.7 นโยบายของรัฐและการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ

จากปรัชญาและแนวความคิดของนักจิตวิทยาและนักพัฒนาการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ระบบการพัฒนาหลักสูตร

ในการเขียนหรือสร้างหลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับปฐมวัย ต้องอาศัยข้อมูลทางด้านพัฒนาการของเด็ก ทฤษฎีการเรียนรู้ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมและสังคม เป็นพื้นฐานของโครงสร้างที่จะนำไปสู่ระบบการร่างหลักสูตรสำหรับใช้เพื่อการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียด เนื้อหาสาระ และการประเมินผล เมื่อได้ร่างหลักสูตรแล้ว ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องวางระบบการใช้หลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร เพื่อการปรับปรุงให้เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพต่อไป ระบบการพัฒนาหลักสูตรมีความเกี่ยวเนื่องกันดังแผนภูมิต่อไปนี้

ศูนย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 : แสดงระบบการพัฒนาหลักสูตร

แหล่งที่มา : พัฒนา ชัยพงศ์. โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ก่อนประถมศึกษา. วารสารการศึกษาปฐมวัย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เมษายน 2540):18 .

6. พัฒนาค้นเองและครูผู้สอน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ โดยเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม ฟังการอภิปราย หรือสนทนาร่วมกับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตรหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ของระดับปฐมวัยศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวและแผนการจัดประสบการณ์ สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนให้มีการปรับปรุง หรือพัฒนาแนวและแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้อยู่เสมอ

2. งานการเรียนการสอน

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2535: 7) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ครูควรสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างสัมพันธที่ดี ตามที่ Tux และ Tatum (1966 : 42) กล่าวว่า ความอบอุ่นและความเห็นอกเห็นใจ เป็นสิ่งที่เด็ก ในวัยแรกเรียนต้องการจากครู ซึ่งครูควรจะปฏิบัติต่อเด็กทุกคน ตัวต่อตัว วิธีการนี้กระทำได้โดย แบ่งเด็กเป็นกลุ่มเล็กๆ มีอัตราส่วนของการที่ครูดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ปล่อยให้เด็กได้มีอิสระเสรี เลือกทำกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง

นิตยา ปรีชาหาญ (2520: 10 อ้างถึงใน พัชรี สานแก้ว, 2536: 33) ในเรื่องการเรียน การสอนได้เสนอวิธีฝึกความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. สอนความรู้พื้นฐานสำหรับวิชาให้แก่เด็ก
2. ฝึกให้เด็กรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
3. สร้างความสนใจให้แก่เด็ก ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆเสริมให้เด็กเรียนในวิชานั้นๆได้ เข้าใจดียิ่งขึ้นเพื่อเป็นส่วนเร้าให้เด็กอยากเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น

พัชรี สานแก้ว (2536: 34) ได้เสนอแนะข้อควรคำนึงในการนำความรู้เกี่ยวกับ ความพร้อมไปใช้ในการเรียนการสอน ดังนี้

1. สิ่งที่จะให้เด็กได้เรียนจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของเด็ก หากมีการบังคับให้เด็กเรียน โดยที่ยังไม่มีความพร้อมก็จะทำให้การเรียนเป็นไปด้วยความยากลำบากและ เกิดความล่าช้า
2. สิ่งที่จะให้เด็กได้เรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กับความสามารถ และความสนใจของเด็ก ทั้งด้านความคิดรวบยอดและทักษะ
3. การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างเกี่ยวกับความพร้อมของเด็ก ครูผู้สอนต้องสร้างความพร้อมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กมากที่สุด

หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 18-19) ได้กำหนดหลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับปฐมวัยไว้ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้ หมายถึง ทั้งสาระของกิจกรรมและเวลาที่ใช้จัด ดังตารางกิจกรรมประจำวันที่ปรากฏในแผนการจัดประสบการณ์ ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 : แสดงกิจกรรมและเวลาที่ใช้ตามตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรม	(3-4 ปี)	(4-6 ปี)
กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ	15 นาที	20 นาที
กิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม	60 นาที	60 นาที
กิจกรรมในวงกลม	10 นาที	20 นาที
การเล่นกลางแจ้ง	30-40 นาที	40-60 นาที
การรับประทานอาหารกลางวัน	45 นาที	45 นาที
การนอน	120 นาที	120 นาที
เกมการศึกษา	10-15 นาที	20-30 นาที

2. จัดกิจกรรมโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง หมายความว่า การจัดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงจิตวิทยา และพัฒนาการของเด็กวัยนี้ กล่าวคือ กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล กิจกรรมที่จัดควรมีลักษณะดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการเล่น

2.2 การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์

2.3 การจัดกิจกรรมเสรี

3. จัดให้มีกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน

4. จัดให้มีกิจกรรมสงบ และเคลื่อนไหว หรือ ออกกำลังกาย กิจกรรมสงบ ได้แก่ ฟังการเล่านิทาน ฟังเพลง ดูภาพหนังสือนิทานอย่างเงียบๆ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามจังหวะ การเล่นในห้องเรียน การเล่นนอกห้อง ทัศนศึกษา เป็นต้น

การจัดกิจกรรมในแต่ละวันนั้น จะนำกิจกรรม 2 ประเภท มาจัดสลับกัน การทำเช่นนี้จะช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายความเครียดและได้พักผ่อนไปในตัว

5. จัดให้มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้กับเด็กได้ทำทั้งเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ โดยมุ่งให้ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด คือ ร้อยละ 75 กลุ่มย่อยร้อยละ 15 และกลุ่มใหญ่ ร้อยละ 10 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 กิจกรรมเป็นรายบุคคล เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ(ในส่วนของเสรี) การเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง

5.2 กิจกรรมกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมประกอบอาหาร กิจกรรมศิลปะ การเล่านิทาน เกมการศึกษา

5.3 กิจกรรมกลุ่มใหญ่ เป็นกิจกรรมที่ทำเหมือนกันทั้งชั้น เช่น กิจกรรมในวงกลม การรับประทานอาหาร การนอนในเวลากลางวัน

6. กิจกรรมต่างๆ ควรมีวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สัมผัส สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆและผู้ใหญ่ ครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม เตรียมกิจกรรม จัดหาสื่อให้ คอยสังเกตพฤติกรรมเด็ก ตั้งคำถาม กระตุ้นให้เด็กคิด ให้ข้อเสนอแนะและให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

กิจกรรมหลักที่ควรจัดเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539:1-51)

1. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น มุมประสบการณ์ และศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมุติ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติ มุมหนังสือ เป็นต้น มุมต่างๆเหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรี

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่างๆเป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพระบายสี พิมพ์ภาพ ปั้น ฉัก ตัด ปะ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ครูอาจเลือกจัดต่างๆกัน วันละ 2-3 กิจกรรมทุกวัน ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกทำตามความสนใจ โดยครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้พร้อมก่อนให้เด็กเล่น

3. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวงกลมหรือกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ซึ่งจัดให้เด็กมีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดในลักษณะต่างๆ เช่น สนทนา นิทาน สาธิตทดลอง เชิญวิทยากรพูดคุยกับเด็ก

4. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นของเล่นประเภทลากจูง เล่นทราย เล่นน้ำ ฯลฯ กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และการทำงานประสานสัมพันธ์กันของอวัยวะต่างๆ การเล่นกลางแจ้งเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง อารมณ์จิตใจเบิกบาน สดชื่นแจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้รู้บทบาทของการเล่นและการอยู่ร่วมกัน

5. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงหรือคำสั่งส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ จังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ เช่น เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ ฯลฯ และก่อนจบกิจกรรมควรมีช่วงเวลาให้เด็กได้พักผ่อน

6. เกมการศึกษา เกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา การคิดของเด็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเป็นกลุ่มได้ เช่น เกมการจับคู่ จัดหมวดหมู่ ฯลฯ

กิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กระดับปฐมวัย ครูผู้สอนควรจัดให้เด็กเป็นประจำทุกวันโดยครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละห้องเรียน รวมทั้งให้มีการผลิตหรือจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมด้วย

การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กวัยปฐมวัย สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมีหลักการจัดดังนี้

1. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม
2. กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า 20 นาที
3. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40-80 นาที
4. กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็กและ กิจกรรมที่ใช้กำลังกับไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป (สปรช., 2539: 32-34)

ในการจัดกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน ครูผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลา สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความสนใจความสามารถ และความแตกต่างของเด็กแต่ละคนด้วย เพื่อครูจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก และประการสำคัญคือ ครูผู้สอนต้องเป็นผู้สังเกต ให้คำแนะนำ และเป็นผู้ประเมินผลเด็กด้วย ครูที่ไม่มีเวลาหรือไม่ให้ความสนใจในการสังเกตเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม จะพลาดโอกาสในการที่จะช่วยเด็กให้ปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ

ตารางกิจกรรมประจำวัน

18.00 - 08.30 น.	รับเด็ก
08.30 - 08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 - 09.00 น.	ตรวจสอบภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 - 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 - 10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 - 10.30 น.	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 - 10.45 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)
10.45 - 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 - 12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 - 14.30 น.	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 - 14.50 น.	เกมการศึกษา
14.50 - 15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมประจำวันนี้สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน โรงเรียน
 ตัวเด็ก อาจสลับกิจกรรมก่อนหลัง เร็วหรือช้ากว่าตารางที่เสนอ แต่ควรจัดกิจกรรมให้ครบทุกประเภท

ในการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องคำนึงถึงความพร้อมทั้งในด้าน
 ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลใน
 การจัดการเรียนการสอนตามตารางกิจกรรมประจำวัน ครูผู้สอนต้องสามารถปรับกิจกรรมและเวลาให้
 เหมาะสมกับเด็ก ดังนั้น การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยจึงต้องจัดในรูปของกิจกรรมโดยผ่าน
 การเล่น เนื่องจากการเล่นเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของเด็ก และพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กจะ
 เกิดขึ้นโดยการเล่น

การจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมการเล่นของเด็กระดับปฐมวัย

ความสำคัญของการเล่น

โฟรเบด (Friedrich Froebel) ได้รับการยกย่องเป็นบิดาของการอนุบาลศึกษา เขามี
 ความเชื่อว่า การเล่นเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ของเด็กๆและเป็นเสมือนสะพานเชื่อมต่อระหว่าง

ประสบการณ์ที่ได้รับที่บ้านกับโรงเรียน ของเล่นชุด "กีฟท์ เซท" ที่โฟรเบลดคิดยังเป็นที่ยอมรับมา ถึงทุกวันนี้ (ราศรี ทองสวัสดิ์, 2539 : 65)

พรรณา นิลวิเชียร (2535 : 65) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นไว้ว่า การเล่นเป็น กิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิตของเด็ก การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา นักการปฐมวัยศึกษาจึงมักจะจัดโปรแกรมการศึกษาที่ ผนวกการเล่นไว้เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร โดยจัดการเล่นเป็นกิจกรรมประจำวันที่ขาดไม่ได้

การเล่นถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับเด็กอนุบาลทุกคนเพราะเด็กวัยนี้ใช้การเล่นเป็น สื่อในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ความสามารถและทักษะต่างๆของเด็กจะพัฒนาไปพร้อมๆกันระหว่าง การเล่น เช่น ขณะเล่นก่อสร้างด้วยไม้บล็อก เด็กจะสังเกตเห็นความแตกต่างและความสัมพันธ์ ของขนาด รูปทรงไม้บล็อก เด็กได้พัฒนาการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ได้พัฒนากล้ามเนื้อ มีโอกาสใช้ภาษาและพัฒนาการเล่นร่วมกับเด็กอื่น ซึ่งทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะพัฒนาไปในทางที่ คล้ายคลึงกัน มีความต้องการที่จะเล่นและต้องการสื่อเพื่อใช้ประกอบการเล่น สื่อกับการเล่นจึงเป็น ของคู่กันและมีความสำคัญต่อเด็กอนุบาลเป็นอย่างยิ่ง (พัชรี ผลโยธิน, 2539: 3)

เบญจา แสงมลิ (2539 : 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นว่า การเล่นกับเด็กนั้น เป็นของคู่กันเด็กเจริญเติบโตได้เพราะการเล่น เวลาที่เด็กได้เล่นเด็กได้เคลื่อนไหวและออกกำลังกาย ทำให้เด็กมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มือ แขน ขา ตา และประสาทอื่นๆได้ประสานสัมพันธ์กัน เด็กชอบเล่นทุกอย่างที่ใกล้ตัวเขา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ เครื่องเล่น หรือสิ่งธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเขา เขาจะเรียนรู้สิ่งต่างๆจากการเล่นของเขานั่นเอง

การเล่นของเด็กนี้	มีประโยชน์ด้านพัฒนา
ส่งเสริมมือสายตา	ความคิดพาทางสร้างสรรค์
จิตใจแจ่มใสจริง	ไม่อยู่นิ่งเล่นด้วยกัน
ว่องไวและฉับพลัน	แข็งแรงทั้งระเบียบ

การจัดมุมการเล่นสำหรับเด็กระดับปฐมวัย

การจัดมุมการเล่นสำหรับเด็กระดับปฐมวัย มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การเรียนรู้กฎเกณฑ์ ความรับผิดชอบ มีวินัย อดทนรอคอย เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะพื้นฐานทางด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ คุณลักษณะที่ดีทางสังคม

รูปแบบการจัดมุมควรจัดให้สนองตอบต่อวิถีภาวะ ความต้องการ ความสนใจ และ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ การจัดทาสื่อ - เครื่องเล่นวัสดุอุปกรณ์ จัดวาง ไว้ในมุมการเล่นตามลักษณะประเภทของการเล่น โดยให้เด็กทุกคนมีโอกาสเลือกเล่นอย่างอิสระ ได้กระทำกิจกรรมอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งการได้พัฒนาความพร้อมในด้านต่างๆ

ข้อควรคำนึงถึงในการจัดมุมการเล่นสำหรับเด็กระดับปฐมวัย

1. การจัดมุมให้ดำเนินการตามคำแนะนำในแผนการจัดประสบการณ์
2. การจัดมุมบางมุมอาจมีสื่อ - เครื่องเล่น จัดไว้ในมุมเกินกว่า 1 ประเภท เช่น มุมบล็อก อาจมีสื่อหรือเครื่องเล่นประเภทเครื่องเล่นแบบสัมผัสบางชนิดอยู่ในมุมนี้ได้ เช่น ค้อนคอก ลูกกลิ้ง กล้องทอยรูปทรงเรขาคณิต พลาสติกสร้างสรรค์
3. การกำหนดบริเวณพื้นที่สำหรับจัดวางสื่อ-เครื่องเล่นในแต่ละมุม ควรคำนึงถึงลักษณะ การเล่นของแต่ละกิจกรรม การใช้เสียงหรือต้องการความสงบเงียบ เช่น มุมหนังสือ ควรอยู่ห่างจาก มุมบล็อก เป็นต้น
4. โต๊ะ ตู้ ชั้นที่นำมาสำหรับจัดวางสื่อ - เครื่องเล่น ควรจัดไว้สภาพที่เด็กสามารถหยิบมา เล่นได้สะดวกด้วยตนเอง ในกรณีที่ไม่มีของใช้ดังกล่าว อาจใช้ กล่อง ลัง เสื่อ ฯลฯ จัดวางแทนได้

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนสำหรับเด็กระดับ ปฐมวัย มีความสำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจในเรื่องของหลักการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนระดับปฐมวัย เพื่อจะได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการ ศึกษาในระดับนี้ได้อย่างถูกต้อง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนด หลักเกณฑ์การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย ดังนี้ (สพช., 2540: 20-21)

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

- 2.1.1 ห้องเรียนระดับปฐมวัยจะต้องสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ ปลอดภัยและกว้าง ได้สัดส่วนกับจำนวนเด็กควรมีพื้นที่กว้างเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน
- 2.1.2 ครูภัณฑ์ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก ชั้นวางของ ควรมีขนาดเหมาะสมเพียงพอต่อจำนวนเด็ก ควรเลือกใช้สีอ่อนๆหรือสีธรรมชาติ
- 2.1.3 สื่อหรือเครื่องเล่นภายในห้องเรียนต้องมีจำนวนพอเพียง ปลอดภัยและอยู่ใน สภาพที่ใช้การได้ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
- 2.1.4 การจัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนให้มีมุมประสบการณ์ต่างๆอย่างน้อย 4 มุม เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ภายในมุมอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี

สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และเด็กสามารถเคลื่อนที่จากมุมประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างอิสระโดยไม่รบกวนเด็กคนอื่นๆ

2.1.5 กำหนดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกิจกรรมกลุ่มใหญ่ให้ชัดเจน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์

2.1.6 การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปในห้องเรียน ควรจัดให้มีสภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นเหมือนบ้าน เพื่อสร้างความสนใจของเด็กให้กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน นอกจากนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์ของห้องเรียนได้หลายอย่าง เช่น ใช้เป็นทั้งห้องในการจัดกิจกรรม ห้องรับประทานอาหาร ห้องพักผ่อน

2.1.7 บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก ควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก

2.1.8 การจัดป้ายนิเทศ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในห้องเรียนและส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง ความสูง และขนาดของป้ายนิเทศควรอยู่ในระดับสายตาเด็ก เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศ

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณภายนอกห้องเรียนและสนามเด็กเล่นมีความสำคัญเช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ควรจัดดังนี้

2.2.1 การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียนควรจัดให้มีที่ร่มที่โล่งแจ้งมีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับให้เด็กกระตือรือร้นวิ่งเล่น โดยแยกจากสนามเด็กเล่นของเด็กระดับประถมศึกษา โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของการใช้สอย

2.2.2 การจัดสนามเด็กเล่น ควรจัดให้มีพื้นผิวหลายประเภท เช่น มีทั้งดิน ทราย หิน ทราย หากมีพื้นที่เพียงพอให้มีทั้งเนินและที่ราบ มีที่สำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อเลื่อน ที่สำหรับเล่นทราย เล่นน้ำ และที่สำหรับขุด มีเครื่องเล่นประเภทปืนน้ำ ทรงตัว ฯลฯ และมีขอบเขตเป็นสัดส่วน

2.2.3 อุปกรณ์ ของเล่นและเครื่องเล่นต่างๆ ภายในสนามต้องเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ ต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี และมีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

2.2.4 มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่สะอาดถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับวัย สะดวกแก่การใช้ อาจอยู่ในห้องเรียนหรือในอาคาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539: 111-116) ได้กำหนดเกณฑ์การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์

**ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศดี ปลอดภัยและมีสภาพที่เอื้อต่อการจัด
ประสบการณ์**

คำอธิบายเพิ่มเติม

บรรยากาศดี

พิจารณาถึงการจัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงแสงสว่างอย่างพอเพียง อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวนหรือมีวิธีการป้องกันเสียงรบกวน สีห้องเรียนเป็นสีอ่อนเย็นตา มีการตกแต่งโดยใช้วัสดุท้องถิ่น หรือการใช้วัสดุเหลือใช้ต่างๆหรือผลงานของเด็กเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนบ้าน

สภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์

พิจารณาถึงขนาดห้องเรียนต่อจำนวนนักเรียน ลักษณะห้องเป็นสัดส่วนตั้งอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน พื้นห้องเรียนเป็นพื้นไม้ หรือวัสดุที่เด็กสามารถนั่งหรือนอนเล่นได้ มีครุภัณฑ์ประจำห้องที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก และมีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพใช้การได้คืออยู่เสมอ

**ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เด็กเล่นและปฏิบัติกิจกรรมสอดคล้องกับ
แนวและแผนการจัดประสบการณ์**

คำอธิบายเพิ่มเติม

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้ เช่น

1. จัดพื้นที่สำหรับเด็กปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหวอย่างเพียงพอ
2. จัดมุมต่างๆภายในห้องเรียน อย่างน้อย 4 มุม เช่น

2.1 มุมหนังสือ จัดให้มีชั้นวางหนังสือ มีหนังสือ เช่น หนังสือนิทานสมุดภาพ ที่นั่งมีวัสดุรองนั่ง เช่น เสื่อ พรม ผ้ารองนั่ง ฯลฯ

2.2 มุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์ จัดให้มีชั้นวางสิ่งของ มีเครื่องมือ เช่น แว่นขยาย เครื่องชั่ง และวัสดุอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับหน่วยการสอน ฯลฯ

2.3 มุมบล็อก จัดให้มีชั้นหรือลังไม้สำหรับเก็บบล็อก ซึ่งเป็นแท่นไม้รูปต่างๆ

2.4 มุมบ้าน จัดให้มีตุ๊กตาพร้อมทั้งเสื้อผ้าตุ๊กตา เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น หม้อ เตา และเครื่องใช้อื่นๆ เช่น เตาไรต์ เสื่อ เปด ฯลฯ

2.5 มุมอื่นๆซึ่งจัดเพิ่มเติม เช่น มุมทอมอ มุมเสริมสวย มุมร้านค้า ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์ภายในมุม

จัดให้สอดคล้องกับชื่อมุมและตรงกับจุดประสงค์ของการจัดมุมนั้นๆ โดยอาจจัดซื้อหรือจัดทำจากวัสดุภายในท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด และขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

**ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ให้เด็กเล่นและปฏิบัติกิจกรรม
สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์**

คำอธิบายเพิ่มเติม

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้ เช่น

1. จัดให้มีพื้นที่สนามสำหรับเด็กระดับปฐมวัยโดยเฉพาะ
2. เครื่องเล่นสนาม อาจจัดซื้อหรือจัดทำโดยการดัดแปลงจากวัสดุภายในห้องดิน หรือวัสดุเหลือใช้ต่างๆ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ชิงช้า ราวไต่ ไม้สั่น กระดานทรงตัว ต้าลอค ฯลฯ
3. เครื่องเล่นอื่นๆ เช่น
 - 3.1 เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน ลากจูง เช่น จักรยาน รถลาก ล้อเลื่อนแบบตัวสัตว์ รถสามล้อเด็ก ฯลฯ
 - 3.2 ปอทรายและเครื่องเล่นทราย เช่น ที่ตักทราย ขวดพลาสติกขนาดต่างๆ แก้วพลาสติก กรวย ฯลฯ
 - 3.3 ที่ใส่น้ำ อาจเป็นอ่างหรือภาชนะอื่น และอุปกรณ์สำหรับเล่นน้ำ เช่น ที่ตักน้ำ กรวย เกิร์ตสบู หลอดกาแฟ เต๋อดม หรือผ้ากันเปื้อน พลาสติกสำหรับสวมกันเปียก
 - 3.4 บ้านจำลอง อาจสร้างด้วยเศษไม้ ไม้ไผ่ ไม้เก่า ฯลฯ หลังกามุงแฝกหรือมุงจากตามสภาพท้องถิ่น
 - 3.5 มุมช่างไม้ จัดให้มีโต๊ะช่างไม้หรือขอนไม้ ค้อน ตะปู เลื่อย (มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก) และ เศษไม้ ฯลฯ (คำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ)
 - 3.6 บล็อกกลวง ซึ่งมีรูปแบบเดียวกับบล็อกในห้องเรียน แต่มีขนาดใหญ่กว่า ภายในมีลักษณะกลวง

กล่าวโดยสรุป การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความสำคัญกับพฤติกรรมและ พัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแนวและแผนการจัดประสบการณ์

หลักเกณฑ์การจัดชั้นเรียนในระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 12) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ในการจัดชั้นเรียนในระดับปฐมวัย ดังนี้คือ

1. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน ควรมีจำนวน 15-30 คน
2. กรณีมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 15 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการ การ ประถมศึกษาจังหวัด
3. กรณีมีจำนวนนักเรียนมากกว่า 30 คน แต่ไม่เกิน 35 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของ ผู้บริหารโรงเรียน
4. ถ้าจำเป็นต้องรับนักเรียนเกิน 35 คน ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้อำนวยการ การ ประถมศึกษาจังหวัด

การจัดครูเข้าสอน

ครูระดับปฐมวัยในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยซึ่งรวมทั้งผู้ที่มีวุฒิครูทางการอนุบาลศึกษา วุฒಿಯ่างอื่น ครูปฐมวัยที่จะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้น ควรจะมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ (โสภิตอนงค์ บุญช่วย, 2531: 43)

คุณลักษณะของครูปฐมวัย

1. ควรจบการศึกษาทางค้ำปฐมวัยศึกษา หรือควรผ่านการอบรมจนมีความรู้ความเข้าใจหลักการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นอย่างดี
2. มีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาของมวลประสบการณ์สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตซึ่งรวมทั้งภาษาและคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี
3. มีความรู้ความเข้าใจความสำคัญของการเล่นต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัย 3 - 6 ขวบเป็นอย่างดี และสามารถจัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้ถูกต้องเหมาะสม
4. รับประทานอาหารที่จะปฏิบัติต่อเด็กว่ามีเพียงใด
5. อบอุ่นต่อการที่จะนำเหตุการณ์หรือวัสดุอุปกรณ์ที่พบเห็นในขณะโดยขณะหนึ่งเข้ามาให้เด็กได้เรียนรู้
6. มีบุคลิกภาพ นิสัยใจคอเหมาะที่จะอยู่กับเด็กเล็กๆ มีวาจาไพเราะอ่อนหวานเป็นแบบอย่างแก่เด็กได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 10-11) ได้กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ด้านความรู้ความสามารถ
 - 1.1 มีวุฒิการอนุบาลศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัยหรือเคยผ่านการอบรมระดับปฐมวัย
 - 1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.3 มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้
2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 2.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัย
 - 2.2 มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี ใจดี บุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา อดทน และเป็นคนช่างสังเกต

2.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างครูกับเด็ก เช่น การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน ทำทางเป็นมิตร การมองด้วยสายตาเอื้ออาทร การพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

3. ครูผู้สอนควรมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้ตามแผนการจัดประสบการณ์ และตาม ตารางกิจกรรมประจำวัน

3.2 จัดทำ จัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อ เพื่อใช้การจัดประสบการณ์

3.3 จัดทำงานบูรณาการในชั้นเรียน เช่น บัญชีเรียกชื่อ สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน สมุดบันทึกความพร้อม แบบบันทึกการตรวจสุขภาพ ระเบียบสะสม ฯลฯ

3.4 การวัดและประเมินความพร้อม และความก้าวหน้าทางพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน

3.5 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัด ประสบการณ์หรือแก้ปัญหาเด็กนักเรียน

สรุปบทบาทของครูผู้สอนระดับปฐมวัย

ฉันทนา ภาคบงกช (2540: 28) ได้สรุปบทบาทของครูผู้สอนระดับปฐมวัย ดังนี้

1. เข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก
2. สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อบอุ่น เป็นกันเอง และให้กำลังใจเด็กอย่างเหมาะสม ต้องมีกฎเกณฑ์ที่คงเส้นคงวา และหลีกเลี่ยงการทำโทษหรือบั่นทอนกำลังใจ
3. จัดเตรียมสื่อในมุมกิจกรรมต่างๆอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก
4. เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดและแสดงออกอย่างอิสระทั่วถึงและเป็นธรรมชาติ
5. ยอมรับในความคิดเห็นและการกระทำ หากจะมีการปรับปรุงหรือแก้ไขต้องคำนึงถึงความรู้สึกและศักดิ์ศรีของเด็ก

พี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย

พี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู มีส่วนส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนอนุบาลทั้งของรัฐและเอกชนเนื่องจากปริมาณของเด็กต่อห้องเรียนสูง ครูไม่อาจทำหน้าที่ ตามลำพังได้เต็มที่ พี่เลี้ยงจึงเป็นบุคคลหนึ่งที่จะช่วยเตรียมงานสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่สดชื่น มีระเบียบในการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่เด็ก ดังนั้น การจัดผู้เข้าทำหน้าที่พี่เลี้ยงจึงต้องพิจารณาจัดผู้ที่มีความละเอียดอ่อน รักเด็ก เพราะจะต้องคอย ช่วยเหลือเด็กยามจำเป็นด้วย จะต้องเป็นคนที่รักความสะอาดเพราะจะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ มี การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เด็กด้วย (โสภิตอนงค์ บุญช่วย, 2531:43-44)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 13) ได้กำหนดคุณสมบัติของ
ที่เลี้ยงไว้คือ

1. มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์
2. มีพื้นความรู้ขั้นต่ำชั้น ม. 3 ขึ้นไปหรือเทียบเท่า
3. ผ่านการอบรมตามหลักสูตรผู้ดูแลเด็ก
4. มีสุขภาพแข็งแรง มีจิตใจที่อ่อนโยน
5. ผ่านการตรวจสุขภาพก่อนปฏิบัติงาน ได้แก่ เอ็กซเรย์ปอด ตรวจพยาธิลำไส้
ตรวจเลือดซิฟิลิส ภูมิคุ้มกันบกพร่อง (HIV) ตับอักเสบ ไวรัสบี (HB) เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 1128) ได้กำหนดหน้าที่ของ
ที่เลี้ยงไว้ดังนี้ คือ ดูแลเด็กวัยก่อนเรียน สามารถรู้ความต้องการของเด็กและช่วยเหลือเด็กในการ
ทำความสะอาดร่างกาย ปูที่นอน และรักษาความสะอาดเครื่องนอนของเด็ก จัดอาหารให้เด็กตามที่
กำหนด รู้จักการชั่งอาหาร และทำความสะอาดเครื่องใช้และอุปกรณ์

ในการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของแนวการจัด
ประสบการณ์ นอกจากการจัดการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ให้เด็กแล้ว การคัดเลือกครูผู้สอนและ
จัดครูเข้าสอนเด็กรวมทั้งการคัดเลือกที่เลี้ยงสำหรับเต็กระดับปฐมวัยนั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดให้เหมาะสม คือ นอกจากจะมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้แล้วยังต้องคำนึงถึง
ความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และมีความรับผิดชอบสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนได้ตามแนวการจัดประสบการณ์และเป็นผู้มีใจรักเด็กและงานที่รับผิดชอบ

**ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการเรียนการสอน
ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538: 5-6) ได้กำหนดภารกิจของ
ผู้บริหารโรงเรียนในทางด้านการศึกษาไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ
และกระตุ้นให้ครูจัดทำแผนการสอนและติดตามการนำไปใช้ด้วย
2. จัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น
3. จัดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน

4. ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลา และสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียน
ในหลักสูตรทุกชั้นเรียน และให้มีตารางสอนรวมของโรงเรียนด้วย

5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร และแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนการสอน
เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้น และ
ทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ

6. จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ
ประสบการณ์และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้คำนึงถึง
ผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย

7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการตรวจแผนการสอน หรือบันทึก
การสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ

8. เยี่ยมชั้นเรียน หรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานไว้

9. จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงานโดยมีการบันทึก
มอบหมายงานและบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร

10. ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
ให้แก่ครู ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

11. เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเลือก
กิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียน โรงเรียน ชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็น
สำคัญ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย เป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมและ
ประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกและ
ภายในห้องเรียน การจัดมุมกิจกรรม การจัดครูเข้าสอน การจัดพี่เลี้ยงเด็กปฐมวัย และการติดตาม
ประเมินผลการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์

3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

การเล่นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กเพราะจะทำให้เด็กเข้าใจสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะการ
เล่นที่เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อวัสดุและสิ่งของที่เป็นรูปธรรม ฉะนั้น สื่อและเครื่องเล่นจึงมีความ
สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก ขณะเดียวกันยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆอีกด้วย
สำหรับกิจกรรมการเล่นที่จะเกิดคุณค่าทางการศึกษาสำหรับเด็กนั้น จะต้องมีการวางแผนกิจกรรมที่ดี
เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า กิจกรรมที่ดีจึงต้องสอดคล้องเหมาะสมกับหลักการเรียนรู้
ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของเด็ก ในขณะเดียวกัน ส่วนประกอบสำคัญ
ของการเล่นอันได้แก่ สื่อและเครื่องเล่นจะต้องเหมาะสมกับกิจกรรมการเล่นนั้นๆด้วย จึงจะช่วยพัฒนา
เด็กให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (สพข., 2538: 3)

ความสำคัญของการเรียนการสอน

จันทร์ฉาย เตมียาการ (2533: 7-11) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. สื่อกับผู้สอน
 - 1.1 ช่วยแบ่งเบาภาระผู้สอน
 - 1.2 ช่วยให้ผู้สอนสนุกสนานไปกับการสอน
 - 1.3 เป็นแรงผลักดันให้ผู้สอนตื่นตัวในการผลิตอุปกรณ์อยู่เสมอ
 - 1.4 ช่วยให้ผู้มีความเชื่อมั่นในการสอน
 - 1.5 ช่วยให้ผู้สอนมีโอกาสสร้างประสบการณ์เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สื่อกับผู้เรียน
 - 2.1 กระตุ้นและสร้างความสนใจให้ผู้เรียน
 - 2.2 ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนและทำให้เกิดมโนทัศน์อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
 - 2.3 ช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน
 - 2.5 ช่วยดึงประสบการณ์จากภายนอกห้องเรียนเข้ามาให้ผู้เรียนรับรู้
3. สื่อกับการศึกษาระบบอื่น
 - 3.1 ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 3.2 เปิดโอกาสทางการศึกษามากขึ้น
 - 3.3 เป็นแหล่งวิชาการเพื่อชุมชน

เกณฑ์สำหรับการเลือกสื่อ (จันทร์ฉาย เตมียาการ, 2533: 29-30)

1. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. เลือกสื่อให้มีประโยชน์ต่อเนื้อหา
3. เลือกสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน
4. เลือกสื่อที่เราสามารถทดสอบได้ว่าถูกต้องและเชื่อถือได้อย่างชัดเจน
5. เลือกสื่อที่มีคุณค่าและเหมาะสมกับราคา
6. เลือกสื่อที่เข้ากันได้กับสิ่งแวดล้อมที่จะใช้สื่อ นั้น

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ผู้บริหารมีหน้าที่แนะนำและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในสถานศึกษาในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2533 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537: 53)

1. เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก
2. ขนาดจับต้องได้ง่าย
3. ชิ้นส่วนไม่มากนัก
4. สามารถดัดแปลงรูปแบบได้หลายอย่าง เช่น บล็อก พลาสติกสร้างสรรค์
5. ทนทาน ปลอดภัย ไม่มีคม แข็งแรง มีคุณภาพดี
6. ควรเป็นของที่เด็กมีโอกาสได้เล่นร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยบ้าง
7. ลักษณะประหยัดหรือทำขึ้นเองได้
8. ปริมาณเพียงพอและมีหลากหลายเด็กสามารถหยิบใช้ได้เอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538: 1-2) ได้กำหนดการจัดซื้อจัดหาสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ให้คำนึงถึงคุณลักษณะ ดังนี้

1. คุณลักษณะทางวิชาการ ประกอบด้วย
 - 1.1 สอดคล้องกับแนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์ รวมทั้งจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรม
 - 1.2 เน้นให้เด็กได้เล่นร่วมกัน
 - 1.3 เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
 - 1.4 ส่งเสริมให้เกิดทักษะ กระบวนการพัฒนาความพร้อมตามแนวการจัดประสบการณ์
2. คุณลักษณะอื่นๆ ประกอบด้วย
 - 2.1 คำนึงถึงความปลอดภัยในเรื่องสีและวัสดุ สีที่ใช้ควรเป็นสีที่ไม่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก วัสดุที่ใช้อาจเป็นไม้ กระดาษ ผ้า โลหะ พลาสติก หรือวัสดุอื่นๆ ซึ่งปราศจากสารตะกั่ว ไม่แตกหักเกิดเสี้ยนหรือส่วนแหลมคม ไม่ควรมีลวดหรือเหล็กแหลม หรือลักษณะอื่นๆที่ก่อให้เกิดอันตรายได้
 - 2.2 มีความแข็งแรง ทนทาน ตามสภาพ
 - 2.3 มีคำอธิบาย หรือมีคู่มือครู เสนอแนะการจัดกิจกรรม
 - 2.4 ประณีต สวยงาม
 - 2.5 ประหยัดคุ้มค่าต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ
 - 2.6 สะดวกต่อการนำมาใช้ การเคลื่อนย้าย รวมทั้งการเก็บรักษา

ประเภทของสื่อสำหรับเด็กระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 3-4) ได้แบ่งสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็กระดับปฐมวัยไว้เป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทบด็อก
2. ประเภทเครื่องเล่นสัมผัส
3. ประเภทเกมการศึกษา
4. ประเภทฝึกทักษะการเคลื่อนไหว
5. ประเภทหนังสือ
6. ประเภทหุ่น
7. ประเภทศิลปสร้างสรรค์
8. ประเภทฝึกทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์
9. ประเภทเพลงและดนตรี
10. ประเภทเล่นบทบาทสมมติหรือเลียนแบบชีวิตจริง

**ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในด้านงานวัสดุประกอบหลักสูตรและ
สื่อการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 6-7) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอ และครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการสำรวจความต้องการ วางแผนเพื่อจัดหาและดำเนินการจัดหาบริการ และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักทำรู้จักใช้ และรู้จักเก็บบำรุงรักษาสื่อการสอนให้ตรงกับเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน
3. จัดให้มีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อแก่ครูผู้สอน
4. ส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์สื่อหรือวิธีการใหม่ๆที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ
5. แสวงหาแหล่งวิชาการที่เป็นสื่อการสอนในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น บุคลากร สถานที่ ประกอบการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
6. จัดให้มีการติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสังเกตการสอน การดูแผนการสอน บันทึกการสอน สถิติการยืมสื่อ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เป็นการจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับกิจกรรม รวมทั้งจัดหาวัสดุต่างๆสำหรับให้ครูนำไปผลิตสื่ออย่างเพียงพอ การจัดสื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ

4. งานวัดผลและประเมินผล

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในแต่ละช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

คลิก (Click, 1981 : 68) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลเด็กปฐมวัยไว้ว่า เป็นวิธีการประเมินลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กตามที่คาดหวังไว้ โดยผู้ประเมินใช้วิธีการทดสอบหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การเก็บสะสมผลงาน การสุ่มตัวอย่างพฤติกรรม การสอบถาม ผู้ปกครอง และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือเด็ก

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวปฏิบัติการประเมินพัฒนาการ ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย เป็นการประเมินรายพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน โดยครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา
2. การประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
3. การประเมินพัฒนาการควรใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความสามารถของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสรุปพัฒนาการและนำข้อมูลมาจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน
4. การประเมินพัฒนาการ มิได้มุ่งนำผลการประเมินมาตัดสินการเลื่อนขั้นของเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วหรือช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดประสงค์ได้ ถ้าครูจัดประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม
5. ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ได้ผลทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญานั้น ครูต้องทราบว่าเด็กมีพัฒนาการอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้จัดประสบการณ์ให้

สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ครูจึงต้องรู้วิธีการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก โดยทำการสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถสรุปได้ว่าเด็กมีพัฒนาการอยู่ในระดับใด เพื่อสามารถจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน

6. เมื่อถึงปลายปีสุดท้ายของระดับปฐมวัย ครูควรนำผลการประเมินมาพิจารณาสรุปตัดสินว่า เด็กพร้อมที่จะเลื่อนขึ้นไปเรียนในระดับประถมศึกษาหรือไม่ (สพข., 2539: 1-2)

การประเมินผลพัฒนาการเด็กมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์และการประเมินจากผลงานเด็ก

หลักในการประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย ครูผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539: 23-24)

1. ศึกษาพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัยให้เข้าใจก่อนทำการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆของเด็กด้วยนี้
2. สังเกตพัฒนาการทุกด้านของเด็กแต่ละคน ขณะที่ทำกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน
3. บันทึกพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ
4. สรุปผลการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนทุกภาคเรียนและสิ้นปีการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 117-119) ได้กำหนดการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา : ระดับปฐมวัย มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ดังนี้

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดประสบการณ์ตรงได้ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามระดับพัฒนาการของเด็ก

ตัวบ่งชี้ที่ 2 และประเมินพัฒนาการเป็นรายบุคคลครบทุกด้าน โดยใช้วิธีการที่เหมาะสม คำอธิบายเพิ่มเติม

การวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก

ต้องวัดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อาจทำได้หลายวิธี

โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด เช่น

1. การสังเกต
2. การสนทนา พูดคุย
3. การสัมภาษณ์ หรือ การทดสอบปากเปล่า
4. การสะสมผลงาน และการตรวจผลงาน
5. การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับปฐมวัย เป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องประเมินเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่องทุกระยะ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กแต่ละด้าน แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการหรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น และสามารถที่จะเสนอผลการพัฒนาของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ พร้อมทั้งให้ความรู้ แนวทางการพัฒนาเด็กและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านหรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเด็กจะได้มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

ภารกิจของผู้บริหารกับในด้านงานวัดผลและประเมินผล ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 7) ได้กำหนดบทบาทของ
ผู้บริหารกับงานวัดผลและประเมินผลไว้ ดังนี้

1. จัดทาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลตามหลักสูตรและให้สะดวกต่อการนำไปใช้
2. ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบวัดผลให้ละเอียดลึกซึ้ง สามารถอธิบายหรือชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจและปฏิบัติได้
3. จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนด
4. วางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาเรียน
5. ทาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้ดำเนินงานวัดผลและประเมินผลให้พร้อมและเพียงพอ
6. จัดสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ ปรับปรุงการสร้างข้อสอบของครูให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยการอบรมให้ความรู้ ประชุมปฏิบัติการสร้างข้อสอบ
7. ให้มีคณะกรรมการวัดผลของโรงเรียน เพื่อพิจารณาการเลื่อนชั้น หรือการซ้ำชั้นของนักเรียน
8. จัดให้ครูซึ่งมีพื้นความรู้ด้านสถิติพอสมควร ทำหน้าที่วัดผลและประเมินผล
9. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกระดับชั้นเรียน และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน
10. ติดตามและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เช่น สมุดประจำชั้น สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน
11. จัดทำผลการประเมินแสดงความก้าวหน้าของนักเรียนทุกชั้น ทุกคนและทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถตรวจสอบความสามารถของตนเองได้ด้วย

กล่าวโดยสรุป งานวัดผลและประเมินผล เป็นการดำเนินงานให้ครูสามารถใช้วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กได้ถูกต้องและเหมาะสม นำผลการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตามให้มีการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กของครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

5. งานห้องสมุด

ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษามาก เพราะเป็นศูนย์รวมของวิชาการทั้งปวง เป็นงานที่ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการทั้งกับครูอาจารย์ เป็นการส่งเสริมการสอนของครูเป็นสถานที่ที่ครูใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและเป็นสถานที่ที่นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ ปลูกฝังการรักการอ่านหนังสือและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535: 231)

นันทา วิทวุฒิศักดิ์ (2532: 2) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของห้องสมุดไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อการศึกษา
2. เพื่อความรู้
3. เพื่อการค้นคว้าวิจัย
4. เพื่อความจรรโลงใจ
5. เพื่อความเพลิดเพลินและเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

ในตำแหน่งวิชาการของโรงเรียนนั้น ห้องสมุดจัดว่าเป็นห้องพิเศษที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่โรงเรียนต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อให้ครูและนักเรียนได้เข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพราะนอกจากจะได้ความรู้และข่าวสารจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เพื่อนำไปส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้ว ห้องสมุดยังมีส่วนส่งเสริมและปลูกฝังการรักการอ่านหนังสือสร้างความจรรโลงใจ การพักผ่อนหย่อนใจ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่นในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ฯลฯ และในเรื่องของการดำเนินงานห้องสมุดก็เช่นเดียวกันนอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะจัดให้มีห้องสมุดที่เป็นเอกเทศหรือจัดในห้องเรียน เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ของครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีห้องสมุดของเล่นสำหรับเด็กระดับปฐมวัยด้วย

ห้องสมุดของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

ความหมายและความสำคัญห้องสมุดของเล่น

มินซ์ (Minz , 1990 : 46 อ้างถึงใน บุญยารัส อ่อนน้อมพันธุ์ , 2537 : 76) ได้ให้ความหมายของห้องสมุดของเล่นว่า หมายถึง สถานที่ซึ่งส่งเสริมการพัฒนาเด็กและครอบครัวด้วยการจัดบริการให้ยืมหนังสือและของเล่นแก่เด็กเพื่อนำกลับไปใช้ที่บ้าน และนำมาคืนเมื่อถึงเวลาที่กำหนด

การจัดห้องสมุดของเล่น เป็นของใหม่ที่นักการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนควรมานำมาจัดดำเนินงานในศูนย์เด็กเล็กหรือในโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้ได้รับความรู้ในเรื่องราวการจัดท้าวस्तการการเล่นให้เหมาะสมกับวัย โดยให้เห็นคุณค่าการใกล้ชิดกับลูกในขณะที่เล่นด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและลูก

ห้องสมุดของเล่นเป็นวิธีการดำเนินงานทางให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ในเรื่องการให้รู้จักเลือกของเล่นต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ โดยเน้นให้พ่อแม่เห็นคุณค่าของการเล่นของเด็กว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาสติปัญญา

บุญยารัส อ่อนน้อมพันธุ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของห้องสมุดของเล่นในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดของเล่นมีความพร้อมทางภาษาสูงขึ้น ผู้ปกครองสนใจและต้องการใช้บริการห้องสมุดของเล่น และประเภทอุปกรณ์การออกกำลังกาย เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัสถูกยืมมากที่สุด

สภาครองเกรซ ในสหรัฐอเมริกา (อ้างถึงใน อวีวรรณ จิงเจริญ , 2527 : 103) ให้ความสำคัญของการจัดห้องสมุดของเล่นโดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ สรุปได้ว่า

1. เพื่อช่วยผู้ปกครองเข้าใจถึงธรรมชาติ ความต้องการของเด็ก และยอมรับว่าสุขภาพทางกายใจและความสนุกสนานเบิกบานแห่งวัยเด็กนั้นต้องการของเล่นและเครื่องเล่น
2. เพื่อช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครองให้เข้าใจถึงความจำเป็นต้องมีวัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ในการเล่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการพัฒนาโครงสร้างความคิดสติปัญญาอันเหมาะสมกับวัยพัฒนาการของเด็กแต่ละคน
3. เพื่อช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกของตน และสามารถตัดสินใจเลือกหรือจัดหาของเล่นให้กับลูกได้อย่างเหมาะสมกับเงินที่เสียไป เพื่อประโยชน์และคุณค่าทางการศึกษาของเด็ก

หลักในการจัดระบบของห้องสมุดของเล่น

การจัดระบบสำหรับห้องสมุดเป็นประโยชน์ต่อการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ช่วยให้การดำเนินงานของห้องสมุดสะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยการจัดทำทะเบียนรายการของสิ่งของต่างๆที่มีอยู่ไว้เป็นหลักฐาน ส่วนการจำแนกหมู่หนังสือ การทำเลขหนังสือ นั้น ไม่จำเป็นสำหรับห้องสมุดขนาดเล็ก สำหรับของเล่นนั้น การทำเลขทะเบียนจะช่วยให้ทราบจำนวนของที่มีอยู่ ส่วนการจัดประเภทของเล่นเข้าจำพวกเดียวกันได้จะง่ายต่อการหยิบใช้ (กล่อมจิตต์ พลายเวช, 2528 อ้างถึงใน บุญยาริส อ่อนน้อมพันธ์, 2537: 98)

วัตถุประสงค์ที่เป็นส่วนประกอบสำหรับการจัดวัสดุอุปกรณ์ไว้ในห้องสมุด ได้แก่

1. หนังสือ

หนังสือสำหรับเด็กวัยนี้มักเรียกรวมกันว่า "หนังสือภาพ" (picture book) จะมีคำบรรยายหรือไม่ก็ได้ เพราะเด็กจะอ่านเรื่องจากภาพรูปเล่มควรแข็งแรงทนทาน มีภาพง่าย ๆ ชัดเจน มีขนาดใหญ่และสีสันสดใส หนังสือจะช่วยให้เด็กค่อย ๆ เข้าใจในเรื่องของหนังสือและการอ่าน คือเข้าใจว่า จะต้องอ่านจากซ้ายไปขวา จากหน้าไปหลังและจากบนไปล่าง

2. ของเล่น

ของเล่นมีความจำเป็นต่อการพัฒนาของเด็กเป็นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ของเล่นที่เหมาะสมกับวัยจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี และในขณะที่เด็กเล่นกับผู้ปกครองหรือผู้ที่ใกล้ชิด ยังช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคคลในครอบครัว

การเลือกของเล่นเด็กต้องคำนึงถึง ความแข็งแรง ทนทาน ทำความสะอาดได้ง่าย ปลอดภัย ใช้เล่นได้หลาย ๆ อย่าง ใช้เล่นตามลำพังหรือเล่นเป็นหมู่ได้ และให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

3. อุปกรณ์ศิลปะ

อุปกรณ์ศิลปะเป็นสิ่งแรกที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทางด้านความคิดรวบยอดในแต่ละเรื่อง เพื่อนำไปควบคุมเล่นที่ขีดเขียนออกมา (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล อ้างถึงใน บุญยาริส อ่อนน้อมพันธ์, 2537: 97) ได้กล่าวถึงวัสดุอุปกรณ์ศิลปะที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมไว้ให้เด็กใช้ ได้แก่ ประเภทสี (สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีเทียนแท่งใหญ่ สีเมจิกแท่งใหญ่) ประเภทสำหรับขีดเขียน (ฟูกันเบอร์ใหญ่ ปากกาปลายสักหลาด) ประเภทกระดาษ (กระดาษขาว กระดาษสี กระดาษแก้ว) ประเภทปั้น (ดินน้ำมัน) ประเภทปะติด (กาว แป้งเปียก กรรไกรปลายมน) และเสื้อคลุมสำหรับกันเปื้อน ในห้องควรมีราวตากภาพที่ยังไม่แห้งด้วย

4. กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็ก การที่เด็กมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ด้วยจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ บทแห่งพ่อแม่และการละเล่นในสมัยก่อนที่ผู้ใหญ่เล่นกับเด็ก เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น สนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งในปัจจุบัน สังคมเปลี่ยนไป เด็กมีไต่อยู่

ใกล้ชิดผู้ปกครอง การแสดงความรักความผูกพันของผู้ใหญ่กับเด็กหมดไป ดังนั้น การจัดกิจกรรมให้ความรู้ผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กกับผู้ปกครองมีโอกาสใกล้ชิดกัน

กอร์ดอน (Gordon, 1960 อ้างถึงใน บุญยารัส อ่อนน้อมพันธุ์ 253 : 99) กล่าวว่า ผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาเบื้องต้นของเด็กในฐานะเป็นผู้ชม เป็นที่ฟัง เป็นครู เป็นผู้ช่วยเหลือ เป็นผู้สนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์และผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเด็ก จะเห็นได้ว่าการให้ความรู้ผู้ปกครองให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการส่งเสริมการเรียนรู้เติบโตของบุตรทั้งร่างกายและจิตใจให้งอกงามเหมาะสมกับวัย

ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในด้านงานห้องสมุด ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 7-8) ได้กำหนดภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนกับงานห้องสมุดดังนี้คือ

1. จัดให้มีห้องสมุดหรือมุมหนังสือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน
2. จัดหาวัสดุครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับห้องสมุดให้เพียงพอ เช่น ตู้หรือชั้นวางหนังสือ
3. จัดให้มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและคณะกรรมการห้องสมุดเป็นผู้รับผิดชอบงานห้องสมุด
4. จัดหาหนังสือห้องสมุดให้เพียงพอ
5. จัดทำทะเบียนหนังสือ สถิติการใช้บริการและการยืมหนังสืออย่างมีระบบและเป็นปัจจุบัน
6. แสวงหาแหล่งทรัพยากรเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุด
7. สนับสนุนครูผู้สอนให้ใช้ห้องสมุดในการพัฒนาการเรียนการสอน
8. ติดตามและดูแลการดำเนินงานของห้องสมุด เมื่อพบปัญหาให้หาทางช่วยเหลือแก้ไข
9. จัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ
10. ประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดเมื่อสิ้นภาคเรียน หรือสิ้นปีการศึกษา

กล่าวโดยสรุป งานห้องสมุด เป็นการจัดทำ จัดหาเอกสารหนังสือ สำหรับค้นคว้าหาความรู้สำหรับครูอย่างเพียงพอ เพื่อให้ครูได้รับความรู้ทางวิชาการที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งจะนำมาสู่การสนับสนุนกิจกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังอาจให้มีการจัดห้องสมุดของเล่น ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ของเล่น อุปกรณ์ศิลปะ และกิจกรรมการให้ความรู้กับผู้ปกครอง เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่าง โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง

6. งานนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน เป็นการร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียนในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการสอนหรือจัดประสบการณ์ของครู เพื่อให้การเรียนการสอนหรือการเตรียมความพร้อมมีคุณภาพ โดยจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในเพื่อช่วยส่งเสริมรักษาคุณภาพการศึกษาในด้านปรัชญา แนวคิด หลักการ การประเมินผล รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูรักในอาชีพเกิดความเจริญงอกงาม (ม.ส.ธ., 2537: 310)

การนิเทศการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง การเสนอแนะช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่วางไว้

การนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการเรียนการสอนที่เรียกกันว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กนั้นแตกต่างจากชั้นประถมศึกษามาก กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนนั้น มุ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้กับเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นสำคัญ นอกจากนั้นครูผู้สอนยังไม่ค่อยมีเวลาที่จะศึกษา ติดตาม ปรับปรุง และค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529: 2)

วัตถุประสงค์การนิเทศภายใน

1. เพื่อทราบสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สำหรับเป็นข้อมูลในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเข้าใจบทบาทหน้าที่และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์
3. เพื่อให้บุคลากรร่วมกันพิจารณาหาทางปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างถูกต้องครบครัน
4. เพื่อเสนอแนะ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินงานได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิจกรรมการนิเทศภายใน

การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนกระทำได้หลายรูปแบบ การที่ผู้บริหารจะเลือกใช้รูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนและความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 34-35) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับผู้บริหาร และผู้ทำหน้าที่นิเทศมีหลายรูปแบบ ที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การประชุม การประชุมอาจจัดได้หลายรูปแบบ
 - 1.1 การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
 - 1.2 การประชุมประจำ
 - 1.3 การประชุมนิเทศเป็นครั้งคราว
2. การสังเกตการสอนหรือการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน
3. การให้ศึกษาจากคำวาท
4. การให้คำปรึกษาหารือ
5. การสนทนาทางวิชาการ
6. การสาธิตการสอน หรือการจัดประสบการณ์
7. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่
8. การบริการเอกสารทางวิชาการ
9. การจัดนิทรรศการ
10. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน

สิ่งที่ผู้นิเทศภายในจะต้องดำเนินการนิเทศในเรื่องต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน
2. การจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อม
3. พฤติกรรมการสอนของครู
4. บุคลิกภาพของครู
5. พฤติกรรมเด็ก
6. การจัดการบริการและดูแลเอาใจใส่เด็กในเรื่องต่างๆ เช่น การรับประทานอาหาร

ความปลอดภัยในเรื่องการรับ-ส่ง การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย ฯลฯ

7. เรื่องอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

กระบวนการนิเทศ

กระบวนการนิเทศ หมายถึง ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน และประสานสัมพันธ์กัน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ นับเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งอาจศึกษาโดยวิธีการ ดังนี้

- 1.1 การศึกษาโดยใช้เครื่องมือต่างๆเป็นวิธีการที่จะสามารถให้รายละเอียดได้มากและครอบคลุม
- 1.2 การศึกษาโดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 1.3 การศึกษาข้อมูลที่มีอยู่เดิม

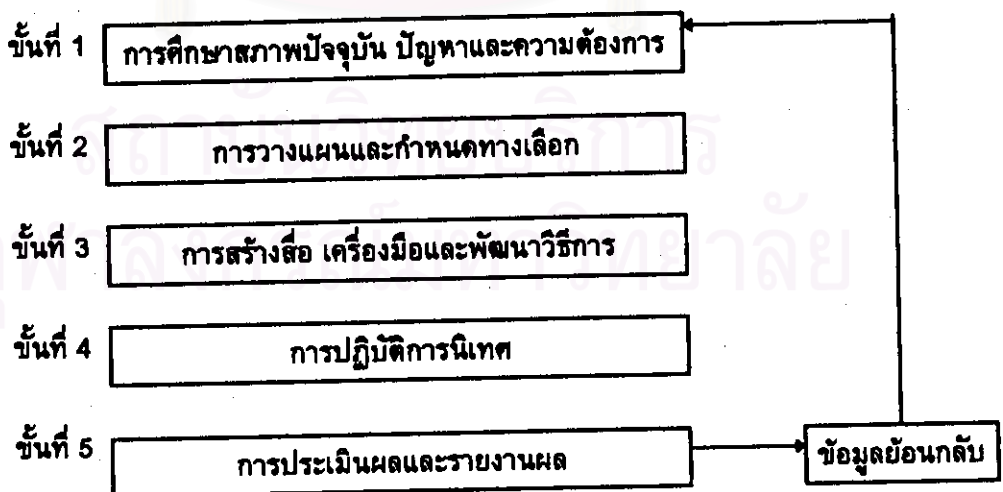
ขั้นที่ 2 การวางแผนและกำหนดทางเลือก นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการมาวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญ และพิจารณาทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว กำหนดทางเลือกในการนิเทศเพื่อแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ขั้นที่ 3 การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ ขึ้นอยู่กับวิธีการนิเทศที่ได้เลือกไว้แล้วในขั้นที่ 2 เพื่อที่จะช่วยให้การนิเทศมีระบบที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาคือตรงจุดมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลา และสามารถตรวจสอบวิเคราะห์ผลได้

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ โดยใช้สื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการต่างๆตามแผนงานที่วางไว้ ขณะเดียวกันก็จะติดตามกำกับไปด้วย ทั้งนี้อาจดำเนินการนิเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขั้นที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนิเทศ ซึ่งสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงาน รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนของการนิเทศ เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้ดีขึ้น

แผนภูมิที่ 4 : แสดงกระบวนการนิเทศการบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา

แหล่งที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา . กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, (ม.ป.ป) : 29 .

การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาได้ดีที่สุด คือผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับปัญหาในโรงเรียน และมีความคุ้นเคยกับครูในโรงเรียนอยู่แล้ว โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษาและในฐานะที่เป็นผู้ที่ทำให้สถานการณ์การเรียนการสอนที่ครูจัดอยู่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในด้านงานนิเทศภายใน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 8-9) ได้กำหนดภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในด้านการนิเทศภายใน ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจถึงหลักการและวิธีการปฏิบัติในการนิเทศภายในให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินงาน
2. สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูเพื่อการยอมรับซึ่งกันและกัน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประธาน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ หัวหน้าสายชั้น และคณะครูที่มีความเหมาะสมร่วมเป็นกรรมการ
4. ให้คณะกรรมการมีหน้าที่วางแผนเพื่อดำเนินการนิเทศภายใน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ
 - 4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
 - 4.2 การวางแผน
 - 4.3 การสร้างเครื่องมือ
 - 4.4 การปฏิบัติการณ์เทศ
 - 4.5 การประเมินผลการนิเทศ
5. จัดให้มีเครื่องมือ วัสดุ เอกสาร ที่จำเป็นสำหรับการนิเทศให้พร้อมที่จะใช้อย่างเพียงพอ
6. ดำเนินการนิเทศตามแผนและโครงการที่กำหนด โดยจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้ชัดเจน
7. เลือกใช้กิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ
8. เยี่ยมชั้นเรียน สังเกตการสอนเพื่อทราบปัญหาและพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน โดยมีแบบบันทึกการสังเกตการสอน
9. จัดให้มีการประเมินผลนิเทศภายในเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและพัฒนาการเรียนการสอน
10. จัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อรวบรวมผลการนิเทศและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ

กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายใน เป็นการช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ในสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ มีการวางแผนและดำเนินการอย่างมีระบบ ซึ่งผู้บริหารสามารถเลือกใช้กิจกรรมนิเทศภายในได้หลายกิจกรรมตามวัตถุประสงค์

7. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

วิจิตร อวาทกุล (2537 : 30) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า หมายถึง การพัฒนาหรือฝึกฝนอบรมบุคคลให้เหมาะหรือเข้ากับงานหรือการทำงาน

นอกจากนี้ วิจิตร อวาทกุล ยังได้กล่าวถึงการจัดฝึกอบรมให้ได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี มีส่วนสำคัญในการจัดการฝึกอบรมอยู่ 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม

ส่วนที่ 3 การคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดคิดค้น

ในการฝึกอบรม

ส่วนที่ 4 สภาพและการจัดและดำเนินการฝึกอบรม

ราตรี ทองสวัสดิ์ (2539: 37-38) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประชุมอบรม และการศึกษางานไว้ว่า

1. ได้รับประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนางานของตนเองได้มากขึ้น

2. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดกับเพื่อนสมาชิก รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนตรวจสอบการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

คณะผู้วิจัยโครงการวิจัยสภาพแวดล้อมห้องเรียน (กรมการฝึกหัดครู, 2530: 147-148) อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2537: 76-77) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการดังนี้

1. การฝึกอบรมครูประจำการควรจัดให้ครูอย่างสม่ำเสมอ ครูแต่ละคนควรได้รับการฝึกอบรมระหว่างประจำการเป็นระยะๆ อย่างน้อยทุกๆ 5 ปี ตลอดอาชีพการสอน ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ครูได้ติดตามและตื่นตัว มีความรู้ทันสมัยต่อวิทยาการการสอน

2. สถานับการฝึกหัดครู ควรทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการวิชาการ ผลิตสื่ออุปกรณ์ และเอกสารสนับสนุนการสอน และให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครู

3. ครูประจำการควรได้รับข่าวสารและความรู้ทั้งเทคนิคการสอนและเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นปัจจุบันและทันสมัย

4. ศึกษานิเทศก์ ควรจะศึกษาผลการวิจัยทางการศึกษาอย่างกว้างขวางเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำและนิเทศครูอย่างมีประสิทธิภาพ

สถานภาพการฝึกอบรมระหว่างประจำการของครูปฐมวัยในปัจจุบัน

1. การศึกษาต่อเพื่อเพิ่มวิทยฐานะในหลักสูตรปริญญาโทและตรี ในสถาบันฝึกหัดครูและมหาวิทยาลัย

2. การเข้าประชุมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่องค์วิชาชีพจัดขึ้น เช่น สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก ฯลฯ

3. การศึกษาดูงานสถานศึกษาปฐมวัย

4. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมพัฒนาชุมชน กรมการศาสนา กรมประชาสัมพันธ์ จัดฝึกอบรมบุคลากรปฐมวัยเป็นครั้งคราวตามกำลังงบประมาณที่ได้รับ

5. การนิเทศภายในสถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษา

6. โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทำหน้าที่เป็นศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรปฐมวัยหรือปฐมวัยให้แก่ท้องถิ่นซึ่งรวมทั้งการฝึกอบรมก่อนประจำการระยะสั้น และการติดตามนิเทศ ซึ่งโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งทำหน้าที่นี้ไม่ได้เต็มที่เนื่องจากปัญหาคณาจารย์ไม่เพียงพอและงบประมาณจำกัด

7. คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏและมหาวิทยาลัยจัดอบรมครูปฐมวัยก่อนระหว่างประจำการเป็นครั้งคราว

นวัตกรรมในการฝึกอบรมบุคลากรทางการปฐมวัยศึกษาระหว่างประจำการ

การฝึกอบรมบุคลากรทางการปฐมวัยศึกษาที่ปฏิบัติมานอกจากการนิเทศภายใน การเข้าร่วมประชุมสัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการ การเยี่ยมเยียนสถานศึกษาและการอ่านเอกสารทางวิชาการแล้ว ปัจจุบันมีนวัตกรรมเกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรมในประจำการ (In-service Education) หลายเรื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้การฝึกอบรมสามารถทำให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังมีรูปแบบดังนี้ (อารี สัตหณวี, 2537: 82-88)

1. การเขียนเรื่องและบันทึกในการฝึกอบรมระหว่างประจำการ

เป็นการให้ครูเขียนเรื่องราวการสอนของตนเองในแต่ละวัน เพื่อให้ครูได้มีโอกาสไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินตนเอง และเกิดความเข้าใจถึงปัญหาเด็กและปัญหาการสอนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบันทึกระหว่างครูด้วยกัน ทำให้ได้มีโอกาสคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับการสอนของคนและของผู้อื่น ทำให้มองเห็นทางที่จะปรับปรุงแก้ไขการสอนของตนมากขึ้น

5.6 วิทยาการจัดการอบรมได้ดี จัดอย่างมีระบบ และมีการเตรียมงานล่วงหน้า

5.7 หลังจากการประชุมปฏิบัติการแล้วมีการนำผลไปใช้ในห้องเรียนและมี
การรายงานผลแลกเปลี่ยนในคณะผู้เข้าอบรม

5.8 มีการติดตามผลการประชุมปฏิบัติการ

6. ครูช่วยครู (Peer Coaching)

ครูแต่ละคนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การสังเกตการสอนและให้คำแนะนำ
การแลกเปลี่ยนสื่ออุปกรณ์ การสอนการช่วยเหลือแนะนำการสอนซึ่งกันและกันนี้จะช่วยให้ครูองกวม
ในอาชีพ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเพิ่มเติมและหาทางปรับปรุงแก้ไขการสอนอยู่เป็นนิตย์

7. ครูเป็นนักวิจัย (Teacher As Researcher)

การวิจัยในห้องเรียนจะช่วยให้ครูใกล้ชิดเด็กทำการสอนเด็กและได้เห็นการเปลี่ยนแปลง
ของเด็กและสามารถจัดการสอนให้เป็นระบบมากขึ้น ได้มีโอกาสสังเกตเด็กได้แหลมคมขึ้นและ
ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูได้ทำวิจัยในห้องเรียน (Action reseach) เพราะจะทำให้ได้สามารถ
ปรับปรุงการสอนและตนเองได้โดยตรง

ภารกิจของผู้บริหารในด้านงานประชุมอบรมทางวิชาการ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดภารกิจของผู้บริหารกับ
งานประชุมอบรมทางวิชาการ (2536: 9) ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเพื่อวางแผนกำหนดเรื่องที่จะประชุมอบรม
2. จัดให้มีการประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาของงานวิชาการในโรงเรียน
โดยครูผู้มีความรู้ความสามารถในโรงเรียน หรือเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากร
3. สนับสนุนให้ครูมีโอกาสไปเข้ารับการประชุมอบรมทางวิชาการที่สถาบันหรือ
หน่วยงานอื่นจัดขึ้นเพื่อนำความรู้ที่ได้รับกลับมาพัฒนาการเรียนการสอน
4. สนับสนุนให้ครูที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรเพื่อจัดประชุมอบรมทางวิชาการ
5. ประเมินผลการประชุมอบรมทุกครั้งแล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอน และ
การประชุมอบรมต่อไป
6. ให้มีการรายงานผลการไปประชุมอบรม หรือสัมมนาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ
ทุกครั้ง
7. จัดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดประชุมอบรมและอำนวยความสะดวก
ต่อการดำเนินงานทุกครั้ง

งานประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นงานที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาบุคลากรใน
โรงเรียนผู้บริหารควรจัดและส่งเสริมให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการ
กระตุ้นให้ครูผู้สอนได้มีการปรับปรุงและพัฒนาการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพและตัวผู้บริหารควร

จะได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและความเจริญด้านเทคโนโลยีเพื่อนำความรู้มาจัดประชุมอบรมให้กับครูผู้สอนด้วยความร่วมมือกับบุคคลที่มีความสามารถ สถาบันต่างๆ และใช้เทคนิควิธีการตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการให้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป งานประชุมและอบรมทางวิชาการเป็นการพัฒนาบุคลากรในรูปของการจัดประชุมให้ครูได้มาพบปะเพื่อหาแนวทางและข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน และช่วยกันพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และการนำความรู้ใหม่ๆ มาสู่ครูเพื่อนำไปใช้พัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังมีผู้ทำการศึกษาวิจัยน้อยมากเนื่องจากการบริหารงานระดับปฐมวัยมิใช่การศึกษาภาคบังคับ การบริหารงานจึงควบคู่ไปกับการบริหารงานระดับประถมศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแล้วปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

โสภิตอนงค์ บุญช่วย (2531: 152-163) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนเอกชนกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร และศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

พบว่า สภาพการเรียนการสอนมีการกำหนดนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายบรรลุผลปานกลาง การจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชามากกว่าการเตรียมความพร้อม โดยใช้แนวการจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง มีการนิเทศภายใน สื่อที่ใช้อยู่ในสภาพดี แต่เครื่องเล่นมีจำนวนไม่เพียงพอกับนักเรียน ครูไม่มีเวลาและขาดเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล ส่วนการจัดกิจกรรมนักเรียน และบริการด้านอาคารสถานที่โรงเรียนจัดทำได้ดี ในด้านความคิดเห็นของผู้ปกครองมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ได้ตามความต้องการของผู้ปกครองแต่ขอให้โรงเรียนจัดเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมากขึ้น และเหตุผลที่ผู้ปกครองใช้เลือกโรงเรียนคือ เดินทางไปกลับสะดวกและโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน

ทัศนีย์ เอี่ยมละออ (2531: 68-78) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของเด็กเล็กในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 6

พบว่า ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กต้องการการการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในด้าน เอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การเรียนการสอนในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการการการนิเทศด้านเอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กที่มีประสบการณ์การสอน และวุฒิการศึกษาต่างกัน ตลอดจนครูผู้สอนที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรมในแต่ละด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05

ชูลี ช่วยเอื้อ (2533: 246-294) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา ในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่คัดเลือกครูเข้าสอนชั้นอนุบาลโดยวิธีพิจารณาผู้ที่มีวุฒิทางด้าน อนุบาลศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้ให้การนิเทศ กิจกรรมนิเทศที่ใช้มากที่สุดคือการประชุมปรึกษาหารือ และเทคนิคและกลวิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุด คือ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ในด้านการจัด ประสบการณ์และกิจกรรมชั้นอนุบาลศึกษา ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามที่กำหนดในแผนการจัด ประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนต้องรับภาระงานศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ทำให้การบริหารงานวิชาการ ฝ่ายอนุบาลไม่คล่องตัว ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักการจัดการศึกษา ครูผู้สอนมีพื้นฐานความรู้ด้าน อนุบาลศึกษาแตกต่างกัน โรงเรียนไม่มีแนวทางการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน จำนวนเด็กใน ชั้นเรียนมากเกินไป ครูขาดแหล่งความรู้เพิ่มเติม และไม่ได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมประชุมอบรม หรือสัมมนา ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือครูอนุบาลได้

พงษ์ศักดิ์ พิงจิตต์คน (2535: 70-76) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ พึงประสงค์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 พบว่า

1. การบริหารงานวิชาการตามสภาพที่เป็นจริง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน และงานด้านการวัดและประเมินผล ทั้งสามงานโดยส่วนรวมมี การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามลำดับแต่ละงาน พบว่า เรื่องที่ปฏิบัติ มากที่สุดคือ การประชุมเพื่อเตรียมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งที่ การจัดทำให้มีห้องสมุดเป็นเอกเทศและมีบรรณารักษ์รับผิดชอบดำเนินการ และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการวัดผลใหม่ๆ

2. การบริหารงานวิชาการตามสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า โดยส่วนรวมต้องการให้มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เรื่องที่ต้องการให้ปฏิบัติ มากที่สุดคือ การจัดให้มีห้องสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจัด เก็บและให้บริการ งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรื่องที่ต้องการให้ปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัด

เก็บและให้บริการ งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน เรื่องที่ต้องการให้ปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดทำมีห้องสมุดเป็นเอกเทศและมีบรรณารักษ์รับผิดชอบดำเนินงานด้านวัดผลและประเมินผล เรื่องที่ต้องการให้มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การจัดทำมีการตรวจสอบ การจัดทำสมุดประจำชั้นอย่างถูกต้อง เรียบร้อยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอนุบาล พบว่า สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสูงกว่าสภาพที่เป็นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ทรรศนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามสภาพที่เป็นจริง พบว่า งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 มีทรรศนะสูงกว่าครูผู้สอนระดับชั้นอื่น ส่วนงานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 มีทรรศนะสูงกว่าครูผู้สอนระดับชั้นอื่น

5. ทรรศนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า เฉพาะงานด้านการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 มีทรรศนะสูงกว่าครูผู้สอนระดับชั้นอื่น

สุวัฒน์ แสนทวี (2538: 165-184) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นทางการ มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน มีการจัดทำหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรเพียงพอ ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้เรื่องหลักสูตรด้วยการศึกษาจากเอกสาร โรงเรียนสนับสนุนให้ครูปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนโดยการส่งครูเข้ารับการอบรม โรงเรียนจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานวัดผลและประเมินผล จัดทำเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมห้องสมุด และมีการจัดกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนส่วนใหญ่มี ปัญหาเรื่องสื่อการเรียนการสอนในบางกลุ่มประสบการณ์ไม่เพียงพอ และขาดแคลนหนังสือสำหรับการอ่านและค้นคว้าในห้องสมุด

สมชาย อรุณัญญา (2539: 174-178) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในหมู่บ้านในโครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดนไทย จังหวัดสระแก้ว ในด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า

1. ด้านการจัดการและการนำแนวการจัดประสบการณ์ไปใช้ มีปัญหาในด้านเอกสารแนวการจัดประสบการณ์มีไม่เพียงพอ
2. ด้านการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ปัญหาที่พบคือ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้
3. ด้านการรับรู้บริเวณชายแดน พบว่า กลุ่มครูผู้สอนระบุว่าไม่มีปัญหา แต่ในกลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่ระบุว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ผู้ปกครองเป็นห่วงความปลอดภัยของนักเรียน
4. ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ตรงกับจุดประสงค์การจัดประสบการณ์เรียนรู้ ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน
5. ด้านการจัดใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่พบ คือ สื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ
6. ด้านการวัดผลและประเมินผล ปัญหาที่พบคือ ครูไม่สามารถสร้างเครื่องมือวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ครบทุกด้านตามที่เสนอแนะไว้ในแผนการจัดประสบการณ์
7. ด้านการจัดมุมสำหรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาในห้องสมุด ปัญหาที่พบ คือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และห้องในการจัดมุมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

สรุป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะระดับปฐมวัยเพราะเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการพัฒนา ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจกับแนวการจัดประสบการณ์และสามารถนำแนวการจัดประสบการณ์ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง โดยมีการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะกับพัฒนาการของเด็กและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นรวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ -จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องนิเทศ กำกับ และติดตามให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น บรรลุตามจุดมุ่งหมายของแนวการจัดประสบการณ์ โดยผู้บริหารต้องดำเนินการจัดชั้นเรียน คัดเลือกครูผู้สอน การจัดทำตารางกิจกรรมประจำวัน รวมทั้งการจัดห้องเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน ในด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอโดยจัดให้มีศูนย์สื่อ และการส่งเสริมให้ครูผู้สอน

สามารถผลิตและใช้สื่อที่เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ ผู้บริหารควรมีการติดตามและประเมินผล การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ เพราะจากการศึกษาผลการวิจัยพบว่า ครูไม่ค่อยใช้ สื่อการสอน ในด้านการวัดผลและประเมินผล ควรจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมและ สอนต่อพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย โดยเฉพาะ ในระดับปฐมวัยควรใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถ สรุพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้องและสามารถจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความสามารถของเด็ก ในด้านห้องสมุดซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมงานด้านวิชาการ จึงต้องดำเนินการ จัดให้มีห้องสมุดโดยเฉพาะห้องสมุดของเล่น เพราะจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนได้อย่างดี ส่วนการนิเทศภายในนั้นจัดได้ว่าเป็นหน้าที่ของ ผู้บริหารโดยตรง ที่จะต้องจัดให้มีกระบวนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เพื่อเป็น การกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาตนเองและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ และในด้านงานประชุมอบรมทางวิชาการ เป็นงานที่มีส่วนส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรได้มีการพัฒนาตนเองจนไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารควรได้ศึกษา สภาพปัจจุบันและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อจะได้จัดให้ครูผู้สอนได้เข้ารับความรู้ ได้ตรงกับความต้องการ และที่สำคัญที่สุดควรจะได้มีการรายงานผลและประเมินผลหลังการประชุม อบรมทางวิชาการด้วยเพื่อเป็นการกำกับและติดตามการนำผลมาใช้ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาในด้านงานวิชาการระดับปฐมวัย คือ การจัดเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก การขาดเอกสารหลักสูตร สื่อ อุปกรณ์ และความไม่พร้อมในเรื่องการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหาร จึงควรเอาใจใส่และศึกษาปัญหาที่แท้จริงและภารกิจของงานวิชาการของผู้บริหาร ตามขอบข่าย งานวิชาการ 7 ด้าน ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรมทางวิชาการเพื่อแก้ไขและปรับปรุงได้อย่างถูกต้อง โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย